

Preteklost mestne četrti Koroška vrata

aplikativni inovacijski predlogi in projekt

Osnovna šola Prežihovega Voranca Maribor

Mentorica:
Natalija Carmona

Avtorja:
Gaja Đurov Štraus
Rok Vidovič

Maribor, maj 2022

Preteklost mestne četrti Koroška vrata

aplikativni inovacijski predlogi in projekt

Osnovna šola Prežihovega Voranca Maribor

Mentorica:
Natalija Carmona

Avtorja:
Gaja Đurov Štraus
Rok Vidovič

Maribor, maj 2022

ZAHVALA

Za to nalogo ne stojimo, le mi, ki smo jo pisali, za njo stoji veliko več ljudi, ki se je potrudilo in vložilo svoj čas in trud v želji po ohranitvi mestne četrti.

Zahvaljujemo se za vso pomoč Pokrajinskemu arhivu, ki nam je bil velik vir slikovnega gradiva. Zahvaljujemo se tudi kustosinji Simoni Tripkovič, za vse podatke o preteklosti športnega društva Branik, gospodu Bedeniku, za predstavitev razvoja športa na področju Maribora, ogledu Ljudskega vrta in seveda priložnosti za predstavitev naše prve učno - turistične poti.

Zahvaljujemo se tudi učencem osnovne šole, ki so nam pomagali pri predstavitvi učne poti.

Največje zahvale pa gredo mentorici, za vso podporo, potrpežljivost in pomoč pri samem usmerjanju za pisanje raziskovalne naloge, kot tudi vodenju po naši prvi učni poti.

KAZALO

ZAHVALA	1
KAZALO	2
POVZETEK	2
1. UVOD	3
2. METODE DELA	3
3. ZGODOVINSKI PREGLED MESTNE ČETRTE KOROŠKA VRATA	5
4. RAZVOJ IMENA ULIC V MESTNI ČETRTE KOROŠKA VRATA	9
5. VILE MESTNE ČETRTE KOROŠKA VRATA	23
5.1. VILA TRANSILVANIJA	24
5.2. BARONIČINA HIŠA	26
5.3. VILA NA KAJUHOVI UL. 12.....	27
5.4. VILA NA MLADINSKI UL. 34	28
5.5. VILA NA MLADINSKI UL. 36	29
5.6. VILA LANGER	29
5.7. VILA GOLOB.....	32
5.8. VILA MAJER	33
5.9. VILA SOKLIČ.....	33
5.10. VILA ROTTNER	34
5.11. PERHAVČEVA VILA.....	35
6. POMEMBNE USTANOVE V MESTNI ČETRTE V PRETEKLOSTI	37
6.1. SAMOSTAN ŠOLSKIH SESTER.....	37
6.2. OSNOVNA ŠOLA PREŽIHOVEGA VORANCA MARIBOR	38
6.3. III. GIMNAZIJA MARIBOR.....	42
6.4. MESTNO POKOPALIŠČE	44
6.5. ŠPORTNA DRUŠTVA.....	46
7. INOVACIJSKI DEL RAZISKOVALNE NALOGE	50
8. DRUŽBENA ODGOVORNOST	58
9. ZAKLJUČEK	59
10. LITERATURA IN VIRI	60

KAZALO SLIK

Slika 1: Koroško predmestje leta 1962.....	5
Slika 2: Pogled na Maribor z mestnega hriba Kalvarija.....	6
Slika 3: Cerkvica na Kalvariji.....	7
Slika 4: Zemljevid mestne četrti Koroška vrata.....	8
Slika 5: Kamniška ulica leta 1965.....	12
Slika 6: Kosarjeva ulica leta 1965.....	13
Slika 7: Ob bregu po poplavi leta 1965.....	15
Slika 8: Šolske delavnice leta 1965.....	16
Slika 9: Pristaniška ulica leta 1965.....	17
Slika 10: Naselje v Sadjarski ulici leta 1961.....	18
Slika 11: Smetanova ulica leta 1929.....	19
Slika 12: Gradnja mostu do Strme ulice leta 1946.....	19
Slika 13: Gradnja naselja na Vinarski ulici.....	21
Slika 14: Vila Transilvanija med leti 1911 in 1920.....	24
Slika 15: Risba Friedrigerjeve vile.....	25
Slika 16: Relief na Vili Transilvaniji.....	25
Slika 17: Risba fasade Baroničine hiše.....	26
Slika 18: Risba vile na Kajuhovi ulici.....	27
Slika 19: Risba vile na Mladinski ulici 34.....	28
Slika 20: Risba vile na Mladinski ulici 36.....	29
Slika 21: Načrt za južno fasado Langerjeve vile.....	30
Slika 22: Članek v časniku Slovenec o Mestnem mladinskem domu.....	31
Slika 23: Načrt fasade vile Golob.....	32
Slika 24: Načrt ulične in vrtne fasade.....	34
Slika 25: Načrt za vilo Rottner.....	35
Slika 26: Načrt ulične fasade Perhavčeve vile.....	36
Slika 27: Načrt pročelja IV. deške osnovne šole.....	39
Slika 28: Načrt mestnega pokopališča ob Strossmayerjevi ulici.....	45
Slika 29: Tenisači in tenisačice okoli leta 1926.....	48
Slika 30: Nogometni stadion leta 1965.....	49
Slika 31: Osnutek spominskih plošč.....	52
Slika 32: Računalniško oblikovane spomske plošče.....	52
Slika 33: Učno-turistična pot po mestni četrti Koroška vrata.....	56

POVZETEK

Učenje je proces, ki nas spremlja celo življenje. Proces učenja v posamezniku sproži trajne spremembe. Sodobno učenje temelji na aktivnem in sodelovalnem učenju. Takšno učenje vključuje konkretne izkušnje, s katerimi učenci spoznavajo svet okoli sebe, učenje s sistematičnim opazovanjem, učenje z raziskovanjem in učenje skozi igro. Iz lastnih izkušenj vemo, da je učenje ob lastni aktivnosti pri dejavnostih, ki temelji na predznanju, veliko bolj učinkovito in trajno. Zato želimo z inovativnim predlogom približati preteklost mestne četrti Koroška vrata otrokom, učencem, lokalnemu prebivalstvu in turistom v Mariboru.

V ta namen bomo ustvarili interaktivno učno pot, s katero bomo učence popeljali po mestni četrti in jim tako na zabaven način približali preteklost mesta, v katerem živimo.

Mestna četrt Koroška vrata se nahaja v nekdanjem koroškem predmestju. Zajema območje vse od Koblarjevega zaliva ob Dravi do Vodnikovega trga mimo Koroške ceste in Ljudskega vrta. Zajame tudi staro vilsko četrt, območje vse do osončne strani Kalvarije ter znamenitega Račjega dvora in nazaj do Koblarjevega zaliva.

Na podlagi virov iz muzejev in arhivov bomo pripravili izbor pomembnih podatkov mestnih vil, oseb, ki so zaznamovale mestno četrt in institucij, ki so v preteklosti in tudi danes oblikovale mestno četrt Koroška vrata.

Potrudili se bomo predstaviti, zakaj je dobro ohranjati in spoznavati preteklost mesta ter obujati njegovo preteklost. Podali bomo pobudo za ponovno obuditev mestnih vil ter pobudo za postavitev tabel/plošč, ki bi pripomogle k turizmu in spominu na osebnosti oz. znamenitosti tedanjega mesta, na katerih bi prikazali tudi prejšnja imena ulic/cest ter njihov nastanek.

1 UVOD

Metna četrt Koroška vrata oziroma nekdanje Koroško predmestje je imelo v razvoju mesta Maribor izjemen pomen. Skozi celoten srednji vek so bila prav Koroška vrata glavna mestna vrata, skozi katera je tekel tranzitni promet. Zato smo se odločili predstaviti prav to mestno četrt in njeno zgodovino deliti z javnostjo.

V tej raziskovalni nalogi bo predstavljena mestna četrt Koroška vrata, ulice, po katerih se je gradila usoda Maribora, vile, v katerih so živeli ljudje, ki so krojili izgled mestne četrti, ustanove in organizacije, ki so delale zato, da bi bilo drugim v četrti bolje in da bi dvignile njihov nivo življenja. Torej vse stvari, na katere se moramo spominjati.

Cilji naše raziskovalne naloge so naslednji:

- predstaviti mestno četrt Koroška vrata in se seznaniti z njenim razvojem v obdobju od leta 1900 do 1945,
- opisati pomembne zgradbe, ki krasijo mestno četrt,
- poiskati možnosti za seznanitev s preteklostjo mestne četrti prebivalcem mesta,
- pripraviti interaktivno učno-turistično pot, s katero bomo preteklost mestne četrti približali otrokom, stanovalcem in ostalim, ki dnevno obiskujejo mestno četrt.

2 METODE DELA

Pri delu smo uporabili različne metode dela. Najprej smo se lotili zbiranja literature. Vir podatkov so bili poleg literature, spletni članki in ustni viri. Gradivo smo iskali tudi v Pokrajinskem arhivu Maribor, ki so nam posredovali slikovno gradivo mestne četrti.

Za podatke o Ljudskem vrtu in športu smo za pomoč prosili Muzej narodne osvoboditve Maribor, ki je v preteklem letu pripravil razstavo o športu v Mariboru. Pomembne informacije smo prejeli tudi od športnega društva Branik.

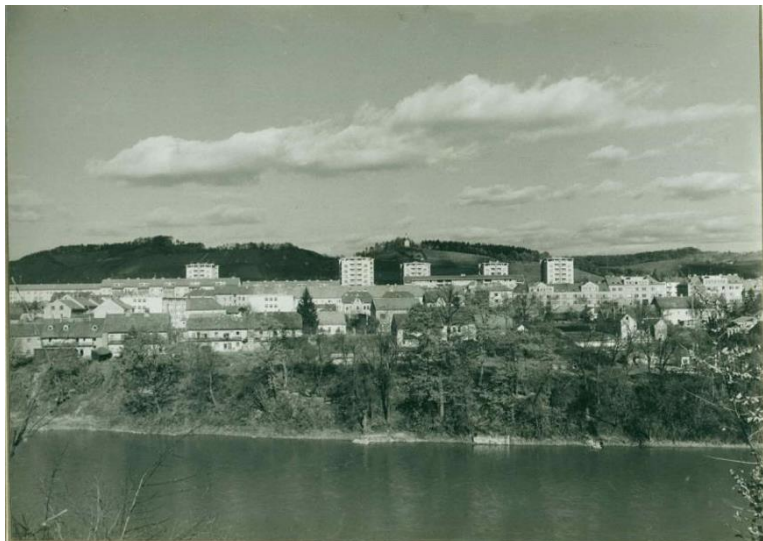
V praktičnem delu raziskovalne naloge smo pripravili dve učno-turistični poti. Eno smo izvedli v okviru Festivala športa, ki je bila osredotočena na Ljudski vrt. Na širši del poti se bomo odpravili v spomladanskem času in jo bomo namenili učencem prvega vzgojno-izobraževalnega procesa. V tem delu raziskovalne naloge smo iskali tudi

možnosti turistične popestritve mestne četrti, s čimer bi lokalno prebivalstvo in turiste seznanjali s preteklostjo mestne četrti.

3 ZGODOVINSKI PREGLED MESTNE ČETRTE KOROŠKA VRATA

Če želimo razumeti pomen ulic, vil, ljudi, vsega, kar si je v mestni četrti Koroška vrata skozi leta izborilo svoj prostor, bo najbolje, da se kar sprehodimo skozi kratko zgodovino mestne četrti.

Slika 1: Koroško predmestje leta 1962.¹

O poselitvah na območju današnjega Maribora lahko govorimo že od davnine, kot mesto, ki se je razvilo iz naselbine na dravskem obrežju pod gradom, pa je bilo prvič omenjeno leta 1254.²

Že leto pozneje so v Mariboru začeli graditi mestno obzidje, ki je zamejilo 25 hektarjev mestnega zemljišča. Tako je Maribor ob koncu gradnje leta 1270 skupaj z obzidjem dobil tudi troja mestna vrata: Dravska, Ulrikova (Graška) in Koroška ter s tem tudi tri predmestja. Koroška vrata so bila skozi ves srednji vek glavna mestna vrata, skozi katera je tekel tranzitni promet proti zahodu in severu. Tudi Koroško predmestje je bilo kljub temu, da je bilo najmanjše, pomembno. V njem se je namreč nahajala Koroška cesta, ki pa je imela na splošno velik pomen za naše mesto, z njo se je namreč začela ulična organizacija poznejšega mesta. Naselbino na cesti, ob kateri se je nahajala večina hiš Koroškega predmestja, je skupaj z nadškofom Konradom I. Abensbergom ustanovil Bernard Spanheimski, nekdanji gospodar Maribora in še nekaterih manjših

¹ Pokrajinski arhiv Maribor SI_PAM_X1889_001_001_010.

² Prelomnice v zgodovini Maribora, pridobljeno s <https://www.maribor.si/povezava.aspx?pid=3792>.

mest. Predmestje je od mesta ločeval drevored, ki je potekal od Drave pa vse do pokopališča.³

Slika 2: Pogled na Maribor z mestnega hriba Kalvarija.⁴

Sčasoma se je začelo Koroško predmestje širiti. Med letoma 1825 in 1829 so bila Graška in Koroška mestna vrata odstranjena, mestni obrambni jarek pa zasut, saj mesto ni imelo več obrambne naloge in je kot trdnjava oviralo razvoj in potek prometa v mestu in predmestjih. Med temi leti so bile zgrajene številne vozne poti v predmestja, ulice so postopoma postajale regulirane in tlakovane. Mesto se je tako vedno bolj povežalo s predmestji, ki so bila z občinskim zakonom leta 1849 tudi predvidena za združitve z mestom v eno občino. Takratno mesto je obsegalo staro mestno jedro, po novem pa tudi Graško, Magdalensko (današnji Tabor) in Koroško predmestje, še naprej pa je bilo razdeljeno na četrti. Kasneje se je mestu pridružilo še Meljsko predmestje oz. Melje.⁵

S širitvijo in urejanjem Koroškega predmestja so si v njem izborile prostor tudi številne pomembne stavbe, nekateri biseri tedanje arhitekture še danes krasijo mestno četrt, a o tem nekoliko pozneje. Poglejmo si, kakšno podobo je Koroško predmestje dobilo v prvi polovici 19. stoletja.

Ponašalo se je z najelegantnejšo hišo, tovarno rozolije (vrste likerja) in najudobnejšim plesiščem, ki je bil del Schmidererjeve pivovarne. Na Strossmayerjevi je nastala nova

³ Dietner, Z., Težak, M. in Radovanovič, S. (2010). Koroška vrata – Koroško predmestje. Založništvo Ksenija Dreu: Maribor (dalje Koroška vrata), str. 7–8.

⁴ Razglednica, pridobljena s <https://i0.wp.com/homocumolat.com/wp-content/uploads/2018/07/iz-kalvarije-33.jpg?fit=1555%2C1006&ssl=1>.

⁵ Koroška vrata, str. 19.

vrsta hiš, na zasutem obrambnem jarku pa je zrasel majhen trg. Šele v štiridesetih letih 20. stoletja je Vodnikov trg dobil pravo podobo, pomenil je prehod Koroškega predmestja v center mesta, nanj so preselili mariborski živilski trg.⁶

Slika 3: Cerkvica na Kalvariji.⁷

V drugi polovici 19. stoletja se je Koroško predmestje začelo širiti še intenzivneje. Preko Drave je bila postavljena brv, ki je Koroško predmestje povezovala s Studenci. Leta 1869 je bil na vogalu Strossmayerjeve ulice in Gosposvetske ceste zgrajen samostan, po katerem je Gosposvetska cesta dobila svoje prvo ime – Samostanska ulica. V začetku 20. stoletja so bile zgrajene še dekliška šola (nekdanje učiteljišče oz. današnja III. gimnazija), dekliški vzgojni zavod, privatno učiteljišče in dva otroška vrtca. Ob današnji III. gimnaziji je bilo vojaško vadišče (današnja OŠ Prežihovega Voranca). Na zahodu je predmestje omejevala Vrtna ulica, ki je ime dobila po bližnjem Ljudskem vrtu, katerega je takrat predstavljal le park Langerjeve vile, o tem več v nadaljevanju. Leta 1873, ko je občina odkupila zemljišče in tam uredila prvi Ljudski vrt, je bilo med tem in Strossmayerjevo ulico prestavljeno mestno pokopališče.⁸

Mestna četrt Koroška vrata, nekdanj imenovana Koroško predmestje, danes sega na vzhodu od Pristaniške ulice, Strossmayerjeve ulice in Trubarjeve ulice, na severu od vznožja Kalvarije in vzhodno od Vinarskega potoka, na jugu pa jo omejuje reka Drava.

---

⁶ Koroška vrata, str. 8.

⁷ Razglednica, pridobljena s

<https://i0.wp.com/homocumolat.com/wpcontent/uploads/2018/07/kalvarija67.jpg?fit=1072%2C678&ssl=1>.

⁸ Koroška vrata, str. 23.

Slika 4: Zemljevid mestne četrti Koroška vrata.⁹

Danes je mestna četrt pretežno stanovanjska, v njej je tudi več izobraževalnih središč.

Predšolski otroci obiskujejo vrtec Ivana Glinška v enotah Smetanova, Ribiška in Kosarjeva. Šoloobvezni otroci obiskujejo Osnovno šolo Prežihovega Voranca. Dijaki imajo nekoliko večjo izbiro, možnost izobraževanja imajo na Srednji elektro-računalniški šoli, Srednji gradbeni šoli in gimnaziji, Biotehniški šoli in III. gimnaziji, omogočeno jim je bivanje v dijaških domovih Drava in Maribor. Na območju mestne četrti najdemo tudi fakultete, in sicer Fakulteto za elektrotehniko, računalništvo in informatiko, Fakulteto za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo, Fakulteto za kemijo in kemijsko tehnologijo, Fakulteto za strojništvo, Fakulteto za naravoslovje in matematiko, Filozofsko fakulteto in Pedagoško fakulteto. Študentje lahko bivajo v študentskih domovih na Gosposvetski cesti 83 in 85 ter na Koroški cesti 35, tam se nahaja tudi Študentska organizacija Univerze Maribor (ŠOUM).¹⁰

Mestna četrt Koroška vrata omogoča različne oblike rekreacije, s športom se je možno ukvarjati v Univerzitetnem športnem centru Leona Štuklja, kopališču Pristan, na športno-rekreacijskem območju Ljudski vrt ter medicinsko-termalnem centru Fontana.

⁹ Koroška vrata, pridobljeno s <https://www.maribor.si/dokument.aspx?id=27351>.

¹⁰ Prav tam.

V mestni četrti se nahajajo številne sprehajalne poti, na katerih lahko poleg rekreacije prebivalci uživajo tudi v lepi naravi.¹¹

Zaradi vseh teh razlogov in dejstva, da si hkrati praktično v središču mesta, pa te še vedno obdaja dokaj neokrnjena narava, je mestna četrt Koroška vrata posebna. Poleg naravnih lepot ji dajejo pravo zgodbo in značaj stavbe in vile, ki so se ohranile iz prejšnjih stoletij. Prav to nas je pripeljalo do zavedanja, da je prav, da jo ohranimo, da ohranimo njen izgled, njen pomen in ga z leti izboljšujemo ter to širimo med prihodnje generacije.

4 RAZVOJ IMEN ULIC V MESTNI ČETRTE KOROŠKA VRATA

V vsakem kraju, mestu ali vasi so ulice in ceste izrednega pomena. Po njih hodimo, se vozimo in potujemo. Največkrat so poimenovane po ljudeh, ki so bili vplivni, dobrosrčni in so se ponosno zapisali v zgodovino. V mestni četrti Koroška vrata v Mariboru so morali poimenovati 48 ulic ali cest. V tem poglavju bo predstavljena zgodovina imen vseh ulic v mestni četrti Koroška vrata v Mariboru.

Leta 1929 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Nekrepova ulica po mariborskem meščanu in gradbeniku Jožefu Nekrepu. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo preimenovali v Bruckner Gasse po avstrijskem komponistu Antonu Brucknerju. Maja 1945 so ji vrnilo slovensko ime Nekrepova ulica, vendar so septembra 1947 ulico preimenovali v **Belačevo ulico**. Janez Weiss – Belač je bil kipar in ilustrator partizanskega tiska.¹²

Maja 1938 so zaradi gradnje in regulacije tedanjo Gajevo ulico razdelili na dva dela. Severni del so poimenovali **Bernekerjeva ulica**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo preimenovali v Hebbel Gasse po avstrijskem pesniku Frideriku Hebbelu. Leta 1945 so ji vrnilo slovensko ime Bernekerjeva ulica, ki se imenuje po kiparju Francu Bernekerju.¹³

Leta 1934 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali **Bezenškova ulica**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo preimenovali v Gabelsberger Gasse po bavarskem

---

¹¹ Predstavitev mestne četrti, pridobljeno s <https://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=1703>.

¹² Radovanovič, S. (2005). Mariborske ulice. Maribor: Kapital (dalje Mariborske ulice), str. 82.

¹³ Mariborske ulice, str. 84.

izumitelju nemške stenografije Francu Ksaverju Gabelsbergu. Maja 1945 so ji vrnili slovensko ime Bezenškova ulica. Anton Bezenšek je bil stenograf, publicist in prevajalec.¹⁴

Leta 1968 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali **Černičeva ulica**. Poimenovana je bila po Mirku Černiču, ki je bil zdravnik kirurg in pisec.¹⁵

Leta 1876 so novo ulico v Koroškem predmestju, ki je potekala od Strossmayerjeve ulice do vojaškega vadišča, poimenovali Kloster Gasse. Ulica je dobila ime po samostanu šolskih sester^{16,17} Leta 1901 so ulico podaljšali do Vrbanske ceste. Leta 1919 so ime poslovenili v Samostanska ulica. Leta 1930 so jo preimenovali v Gosposvetska ulica. Leta 1938 so ime popravili v **Gosposvetska cesta**. Po nemški okupaciji leta 1941 so ji začasno vrnili staro ime Kloster Strasse. Še isto leto so jo preimenovali v Schönerer Strasse po avstrijskem politiku Gregorju Schönererju. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Gosposvetska cesta. Po 2. svetovni vojni in izgradnji stanovanjskih blokov je dobila svojo današnjo dolžino. Ime Gosposvetska je dobila, ker je potekala v smeri Koroške in središču slovenske državnosti, Gospe Sveti^{18,19}

Leta 1839 so novo ulico v mestu poimenovali Maulbeer Allee (Murvin drevored). Ko je bilo mesto še obdano z mestnim obzidjem, je na mestu sedanje ulice potekal severni obrambni jarek. Po odstranitvi mestnega obzidja v začetku 19. stoletja so jarek zasipali in posadil murvin drevored, po katerem so ulico poimenovali. Leta 1876 so ulico preimenovali v Schiller Strasse po nemškem pesniku in dramatikumu Friedrichu

---

¹⁴ Prav tam, str. 85.

¹⁵ Prav tam, str. 95.

¹⁶ Šolske sestre so v Maribor prispale leta 1864 po posredovanju škofa Antona Martina Slomška, ki je sedež lavantinske škofije prenesel v Maribor. Po obisku Vatikana je pričel razmišljati o duhovni obnovi mesta, kjer je izobraževalna dejavnost igrala še posebno vlogo. Glavna naloga šolskih sester je bila pouk in vzgoja ženske mladine. Učni jezik je bil sicer nemški, vendar so za učenke slovenske narodnosti dve uri na teden organizirale pouk v slovenskem jeziku. Ditmajer, N. (2018). Frančiškanska knjižnica in knjižnica šolskih sester v Mariboru. Časopis za zgodovino in narodopisje. Letnik 89, n.v. 54, številka 3, str. 170.

¹⁷ Mariborske ulice, str. 110.

¹⁸ Gospa sveta ali po nemško Maria Saal je naselje ob vzhodnem robu Gosposvetskega polja na avstrijskem Koroškem, 8 km severno od Celovca. Od 7. do 9 stoletja n. št. je na tem ozemlju obstajala prva slovenska država Karantanija. Država je imela svoj sedež na Krnskem gradu. Od okoli leta 750 stoji tam cerkev, posvečena sv. Mariji. Cerkev je bila ena izmed prvih treh cerkva v državi Karantaniji in izrednega pomena, saj je bila v neposredni bližini Krnskega gradu. Zaradi te bližine lahko v nekaterih virih zasledimo poimenovanje Cerkev pri Krnskem gradu. V slednjem je imel sedež karantanski knez. V gradu je stal znameniti Knežji kamen, kjer je knez podeljeval fevde vazalom. Cerkev je bila postavljena na pobudo prvega karantanskega škofa Modesta, ki je kot prvi na tem ozemlju začel širiti krščansko vero.

Pridobljeno s <https://www.burger.si/Austria/Koroska/MariaSaal/GospaSveta.html>.

¹⁹ Mariborske ulice, str. 110.

Schillerju. Leta 1919 so jo preimenovali v **Gregorčičevo ulico**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo preimenovali v Schiller Strasse. Maja 1945 so ji vrnilo slovensko ime Gregorčičeva ulica. Simon Gregorčič je bil pesnik in duhovnik.²⁰

Leta 1904 so novo ulico v Koroškem predmestju med Urbani Strasse (Vrbansko cesto) in Franz Keil Gasse (Vegova ulica) poimenovali Hugo Wolf Gasse po skladatelju Hugu Wolfu. Leta 1919 so jo preimenovali v Ipavčevo ulico po slovenskem glasbeniku Benjaminu Ipavcu. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo preimenovali v Franz Keil Gasse, nato pa še isto leto v Kepler Gasse. Poimenovali so jo po nemškem astronomu Johannesu Keplerju. Maja 1945 so ji vrnilo slovensko ime Ipavčeva ulica. **Hermankova ulica** so jo poimenovali dve leti kasneje, Jože Hermanko je bil politični delavec in narodni heroj.²¹

Leta 1860 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Auer Gasse (Loška ulica). Ime je dobila po loki, ob kateri je ležala. Leta 1876 so jo preimenovali v Langer Gasse po Jožefu Langerju, ki je bil nekdanji lastnik tovarne stekla v Josipdolu na Pohorju. (Zasadil je tudi vrt in s tem postavil temelje za bodoči Ljudski vrt. Po njegovi smrti je občina odkupila njegovo zemljišče in postavila Ljudski vrt.) Leta 1919 so jo preimenovali v Čopovo ulico. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo preimenovali v Langer Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Čopova ulica. Dve leti kasneje jo poimenujejo **Kajuhova ulica**. Karel Destovnik – Kajuh je bil slovenski pesnik.²²

Leta 1899 so cesto v Koroškem predmestju proti vasi Kamnica poimenovali Gamser Strasse (Kamniška cesta). Leta 1901 so uredili njen vzhodni del in leta 1906 zasadili drevored (Kamniški drevored). Leta 1919 so ime poslovenili v Kamniška cesta. Leta 1938 so ime popravili v **Kamniška ulica**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno preimenovali v Gamser Strasse. Maja 1945 so ji vrnilo slovensko ime Kamniška ulica.²³

---

²⁰Mariborske ulice, str. 112.

²¹ Prav tam, str. 114.

²² Prav tam, str. 124.

²³ Mariborske ulice, str. 125.

Slika 5: Kamniška ulica leta 1965.²⁴

V štiridesetih letih 20. stoletja so novo ulico severno od Vrbanske ceste poimenovali **Kmetijska ulica**, ker leži v neposredni bližini Srednje kmetijske šole ter Sadjarske in Vinarske ulice.²⁵

Leta 1898 so novo ulico v Koroškem predmestju, ki je povezovala Koroško cesto in Smetanovo ulico, poimenovali Duchatsch Gasse. Ferdinand Duchatsch je bil odvetnik, ki je bil izvoljen v mestni svet, postal je županov namestnik in nato še župan. Leta 1919 so ime poslovenili v Gajevo ulico po hrvaškem narodnem buditelju in reformatorju hrvaške pisave Ljudevitu Gaju. Maja 1938 so zaradi gradenj in regulacije tedanjo Gajevo ulico razdelili na dva dela. Severni del so poimenovali Bernekerjeva ulica, južni del pa je obdržal staro ime Gajeva ulica. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno preimenovali v Duchatsch Gasse. Maja 1945 so ji vrnilo slovensko ime Gajeva ulica. Leta 1947 so jo preimenovali v **Kočevarjeva ulica**. Zaradi novogradenj v šestdesetih letih 20. stoletja danes ulica poteka od Koroške ceste do Smetanove ulice. Štefan Kočevar je bil zdravnik, narodni buditelj in politik.²⁶

Leta 1959 so novo ulico zahodno od Srednje gradbene šole poimenovali **Koprivnikova ulica**. Janez Koprivnik je bil šolnik.²⁷

Prvič se ulica omenja kot Khartner Gasse že leta 1438. Poleg dela ulice med Glavnim in Vodnikovim trgom se je tedaj tudi del pred vrati Naše ljube gospe (Koroška mestna vrata) imenoval Koroška ulica. Cesta je predstavljala začetek državne ceste Drauwalder Reichs Strasse (Državna dravska cesta), ki je vodila na Koroško. Leta

---

²⁴ SI_PAM/1889, Zavod za urbanizem Maribor 19. st.–1990.

²⁵ Mariborske ulice, str. 129.

²⁶ Mariborske ulice, str. 130.

²⁷ Prav tam, str. 130.

1876 so prometno povezavo med Glavnim trgom in zahodne občinske meje poimenovali v Kärntner Strasse. Leta 1899 jo je prekinil današnji Vodnikov trg. Mestni svet kljub temu ni želel spreminjati imena ceste/ulice. Leta 1919 so ime poslovenili v *Koroška cesta*. Po nemški okupaciji leta 1941 ji ponovno vrnejo staro ime Kärntner Strasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime **Koroška cesta**. Leta 1967 so jo podaljšali od mestne meje do katastrske občine Bresternica.²⁸

Leta 1904 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Anzengruber Gasse po ljudskem pisatelju in igralcu Ludviku Anzengruberju. Leta 1919 so ulico preimenovali v *Kosarjevo ulico*. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno preimenovali v Anzengruber Gasse. Maja 1945 so ji vrnili slovensko ime **Kosarjeva ulica**. Franc Kosar je bil duhovnik in pisatelj.²⁹

Slika 6: Kosarjeva ulica leta 1965.³⁰

Leta 1968 so novo ulico v naselju Konstruktorja, južno od Mladinske ulice, poimenovali **Kranjčičeva ulica**. Jože Kranjčič je bil projektant³¹.

Leta 1904 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Satl Gasse po Benediktu Satlu, mestnem sodniku v Mariboru leta 1481, ko se je mesto uspešno upiralo vojski Matije Korvina. Leta 1919 so jo preimenovali v Kralj Matjaževa ulico. Po nemški okupaciji I. 1941 so jo ponovno preimenovali v Satl Gasse. Maja 1945 so ji vrnili slovensko ime Kralj Matjaževa ulica. Pozneje so ime popravili v **Kralja Matjaža ulica**. Kralj Matjaž je oseba iz ljudskega izročila.³²

---

²⁸ Prav tam str. 135.

²⁹ Mariborske ulice, str. 136.

³⁰ SI_PAM/1889, Zavod za urbanizem Maribor 19. st.–1990.

³¹ Prav tam, str. 139.

³² Prav tam.

V štiridesetih letih 20. stoletja so novo ulico vzhodno od Strme ulice poimenovali **Lavričeva ulica**. Božidar Lavrič je bil zdravnik kirurg, ki je prvi v Jugoslaviji opravil operacijo na odprtem srcu.³³

V tridesetih letih 20. stoletja so novo ulico poimenovali Badlova ulica po mariborskem veleindustrialcu (lastnik usnjarne pri Dravi) Antonu Badlu. Po nemški okupaciji I. 1941 so jo ponovno preimenovali v Badl Gasse. Maja 1945 so vrnili slovensko ime Badlova ulica. Leta 1947 so jo preimenovali v **Marčičevo ulico**. Franjo Marčić je bil uslužbenec Okrajnega ljudskega odbora Maribor.³⁴

Leta 1959 so novo ulico v nekdanjem Koroškem predmestju poimenovali **Marionova ulica**. Ljubo Marion je bil predsednik slovenskega kluba na medicinski univerzi.³⁵

Leta 1928 so novo ulico v Koroškem predmestju, delno kolovoz, poimenovali dr. Anton Medvedova ulica. Leta 1934 so skrajšali ime na *Medvedova ulica*. Po nemški okupaciji I. 1941 so jo ponovno preimenovali v Grillpazer Strasse po avstrijskem dramatikcu Francu Grillparzerju. Maja 1945 so ji vrnili slovensko ime **Medvedova ulica**. Anton Medved je bil duhovnik, učitelj in pisatelj.³⁶

Leta 1899 so tedaj enotno Bürger Strasse razdelili. Zahodni del od Trubarjeve ulice do Vrbanske ulice so preimenovali v Volksgarten Strasse. V letih pred 1. svetovno vojno so del ulice od mestnega parka do Livade poimenovali Erzherzog Eugen Strasse. Eugen Avstrijski je bil avstrijski nadvojvoda. Leta 1919 so jo preimenovali v Koroščevo ulica po slovenskem politiku in duhovniku Antonu Korošču. Po nemški okupaciji leta 1941 so ji začasno vrnili staro ime Volksgarten Strasse. Še isto leto so jo preimenovali v Taurisker Strasse po keltskem ljudstvu Turiski, ki so živeli v vzhodnih Alpah. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Koroščevo ulica. Leta 1947 jo preimenujejo v **Mladinska ulica**. Ime je dobila po bližnji gimnaziji, učiteljišču, dijaškem in mladinskem domu.³⁷

---

³³ Prav tam, str. 144.

³⁴ Mariborske ulice, str. 154.

³⁵ Prav tam.

³⁶ Prav tam, str. 156.

³⁷ Mariborske ulice, str. 161.

Leta 1951 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali **Njegoševa ulica**. Petar Petrović – Njgoš je bil črnogorski vladika in pesnik, ki je leta 1830 postal cerkveni in posvetni voditelj Črne gore.³⁸

Staro ime za pot ob Dravi v Koroškem predmestju je bilo Mühl Gasse. Leta 1873 so jo preimenovali v Obere Ufer Strasse. Leta 1876 so jo preimenovali v Ufer Strasse. Leta 1919 so ime poslovenili v **Ob bregu**. Po nemški okupaciji I. 1941 so jo ponovno preimenovali v Ufer Strasse. Maja 1945 so ji vrnilo slovensko ime Ob Bregu.³⁹

Slika 7: Ob bregu po poplavi leta 1965.⁴⁰

Leta 1951 so novo ulico v Koroških vratih poimenovali **Pasterkova ulica**. Franc Pasterk – Lenart je bil partizanski komandant in narodni heroj.⁴¹

Leta 1873 so staro ulico v Koroškem predmestju, ki je vodila v smeri proti Urbanu, poimenovali v Urbani Gasse. Leta 1919 so ime poslovenili v Vrbanova ulica. Leta 1938 so del Vrbanove ulice od Vodnikovega trga do Prežihove ulice poimenovali **Pipuševa ulica** (drugi del pa preimenovali v Vrbanska cesta). Po nemški okupaciji I. 1941 so jo ponovno preimenovali v Suppanz Gasse po Hermaini Suppanz, ki je padla na nemških demonstracijah 27. januarja 1919 v Mariboru. Maja 1945 so ji vrnilo slovensko ime Pipuševa ulica. Po izgradnji tehnične fakultete ter tehničnih šol je iz osrednjega dela nastal Trg Nikole Tesle. Ulica je bila tako razdeljena na dva ločena dela. Radoslav Pipuš je bil odvetnik in narodni delavec.⁴²

---

³⁸ Prav tam, str. 170.

³⁹ Prav tam, str. 171.

⁴⁰ SI_PAM/1889, Zavod za urbanizem Maribor 19. st.–1990.

⁴¹ Mariborske ulice, str. 179.

⁴² Mariborske ulice, str. 181.

Slika 8: Šolske delavnice leta 1965.⁴³

Leta 1951 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali **Podjunska ulica**. Podjuna je največja ravnina v vzhodnem delu Celovške kotline na narodnostno mešanem ozemlju avstrijske Koroške.⁴⁴

Leta 1900 so novo ulico v Krčevini poimenovali Anton Gasse. Leta 1919 so jo preimenovali v Turnerjevo ulico po slovenskem mecenu, publicistu in vzgojitelju Pavlu Turnerju. Po nemški okupaciji I. 1941 so jo ponovno preimenovali v Turner Gasse, še isto leto pa v Franz Zweifler Gasse. Franz Zweifler je bil direktor sadjarsko-vinogradniške šole v Mariboru med leti 1899 in 1918. Maja 1945 so ji vrnilo slovensko ime Turnerjeva ulica. Leta 1947 so jo preimenovali v **Poljančevo ulico**. Leopold Poljanec je bil naravoslovec in patolog.⁴⁵

Leta 1876 so stari kolovoz v Koroškem predmestju poimenovali Garten Gasse, ker je ob njej ležal Kleinschusterjev vrt. Leta 1919 ime poslovenijo v Vrtna ulica. Po nemški okupaciji I. 1941 ji začasno vrnejo ime Garten Gasse. Nato jo še isto leto preimenujejo v Schlageter Gasse po nemškem nacionalsocialistu Albertu Leu Schlageterju. Maja 1945 so ji vrnilo slovensko ime Vrtna ulica. Leta 1952 jo preimenujejo v Ulica Prežihovega Voranca. Leta 1953 ime popravijo v **Prežihova ulica**. Lovro Kuhar – Prežihov Voranc je bil slovenski pisatelj, ki je bil pogosto preganjan zaradi pisanja v slovenščini. Ulica se imenuje po njem, ker je zadnja leta svojega življenja preživel v hiši na Gosposvetski cesti 14, ki stoji ob ulici.⁴⁶

⁴³ SI_PAM/1889, Zavod za urbanizem Maribor 19. st.–1990.

⁴⁴ Mariborske ulice, str. 184.

⁴⁵ Prav tam, str. 188.

⁴⁶ Prav tam, str. 195.

Najstarejše ime ulice je Trenckh pred vrati Naše ljube gospe, ki je povezovala Koroško cesto z Dravo leta 1533. V 18. stoletju se je uveljavilo ime Lend Gasse. Leta 1919 so ime poslovenili v **Pristaniška ulica**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Lend Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Pristaniška ulica. Ulica je dobila ime, ker je vodila od dravskega pristanišča do Koroške ceste.⁴⁷

Slika 9: Pristaniška ulica leta 1965.⁴⁸

Leta 1947 so staro ime ulice Jarek nad »Racer« dvorom v Krčevini nadomestili z imenom **Raški dol**. Račje se prvič omenja že leta 1200.⁴⁹

V 19. stoletju so staro ulico v Krčevini poimenovali Lacken Gasse po mizarški delavnici in lakirnici v ulici. Leta 1860 so jo preimenovali v Fleber Gasse po lastniku kopališča, ki je ležalo ob Dravi, nasproti današnjega kopališča Pristan. Leta 1876 so jo preimenovali v Fischer Gasse, ki je vodila do reke Drave. Leta 1919 so ime poslovenili v **Ribiška ulica**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Fischer Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Ribiška ulica.⁵⁰

V dvajsetih letih 20. stoletja so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Dr. Fran Rosinova ulica. Leta 1934 so ime popravili v **Rosinova ulica**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo poimenovali Znaimer Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Rosinova ulica. Franjo Rosina je bil odvetnik in politik.⁵¹

---

⁴⁷ Mariborske ulice, str. 199.

⁴⁸ SI_PAM/1889, Zavod za urbanizem Maribor 19. st.–1990.

⁴⁹ Mariborske ulice, str. 205.

⁵⁰ Mariborske ulice, str. 209.

⁵¹ Prav tam, str. 210.

Leta 1959 so novo ulico, ki je potekala po tedanjem kolovozu od Mladinske ulice proti severu, poimenovali **Sadjarska ulica**, ker je potekala v bližini sadovnjakov Srednje kmetijske šole.⁵²

Slika 10: Naselje v Sadjarski ulici leta 1961.⁵³

Leta 1932 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali **Sernčeva ulica**. Ker med nemško okupacijo ni bila pozidana, takrat ni dobila novega imena. Leta 1953 so ime ulice prenesli na novo ulico, ki je tekla mimo sindikalnega doma Konstruktor. Janko Sernek je bil politik in publicist.⁵⁴

Leta 1899 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Mozart Gasse po avstrijskem skladatelju Wolfgangu Amadeusu Mozartu. Leta 1919 so jo preimenovali v **Smetanova ulica**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Mozart Strasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime **Smetanova ulica**. Bedrich Smetana je bil češki skladatelj. Eno njegovih najbolj znanih del je Vltava.⁵⁵

---

⁵² Prav tam, str. 214.

⁵³ Pokrajinski arhiv Maribor, Zavod za urbanizem, SI_PAM_X1889_001_001_010.

⁵⁴ Mariborske ulice, str. 216.

⁵⁵ Mariborske ulice, str. 221.

Slika 11: Smetanova ulica leta 1929.⁵⁶

Leta 1873 so staro ulico v Koroškem predmestju poimenovali Heu Gasse po vojaškem skladišču lesa in sena. Leta 1919 so jo preimenovali v **Strmo ulico**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Heu Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Strma ulica. Ime je dobila zaradi strmega spusta do reke Drave. Leta 1885 so zgradili most, ki je povezoval Koroško predmestje in vas Studenci. Ob poplavi leta 1903 se je most porušil in leta 1904 so ga postavili nazaj.⁵⁷

Slika 12: Gradnja mostu do Strme ulice leta 1946.⁵⁸

Leta 1833 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Allee Gasse po kostenjem drevoredu ob ulici. Na mestu sedanje ulice je bil do leta 1829 zahodni mestni obrambni jarek. Leta 1830 so ga zasipali in zasadili kostenjev drevored. Leta

⁵⁶ Pokrajinski arhiv Maribor, Zavod za urbanizem, SI_PAM_X1889_001_001_003.

⁵⁷ Prav tam, str. 228.

⁵⁸ Pokrajinski arhiv Maribor, Zavod za urbanizem, SI_PAM_X1889_001_001_005.

1869 so ulico preimenovali v Schmiderer Gasse. Josef Schmiderer je bil posestnik iz Maribora. Leta 1919 so jo preimenovali v *Strossmayerjeva ulica*. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Schmiderer Strasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime **Strossmayerjeva ulica**. Josip Juraj Strossmayer je bil hrvaški škof in med 1860 do 1873 idejni voditelj hrvaške narodne stranke.⁵⁹

V letih pred 1. svetovno vojno so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Gabriel Hackl Gasse. Gabriel Hackl je bil avstrijski slikar. Leta 1919 so jo preimenovali v Tomanova ulica. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Hackl Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime **Tomanova ulica**. Lovro Toman je bil politik in pesnik. Lovro Toman je 7. aprila 1848 prvi izobesil slovensko zastavo.⁶⁰

Leta 1910 so del Gledališke ulice med Gregorčičevo ulico in potjo na Kalvarijo preimenovali v Luther Gasse po začetniku reformacije Martinu Luthru. Leta 1919 so jo preimenovali v **Trubarjevo ulico**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Luther Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Trubarjeva ulica. Leta 1953 so jo podaljšali preko Kalvarijske ceste. Primož Trubar je začetnik slovenske književnosti, pisec prve slovenske knjige in prevajalec.⁶¹

Leta 1898 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Linden Gasse po veliki lipi, ki je stala v bližini ulice. Leta 1919 so ime poslovenili v ulico Pod lipo. V dvajsetih letih 20. stoletja so jo podaljšali do Vrbanske ceste in jo preimenovali v Pavel Turnerjevo ulico. Leta 1934 so ime popravili v **Turnerjeva ulica**. Po nemški okupaciji leta 1941 so ji začasno vrnilo ime Linden Gasse, nato pa še isto leto preimenovali v Dietrich Eckart Strasse. Dietrich Eckart je bil nemški publicist in prijatelj Adolfa Hitlerja. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Turnjeva ulica. Ulica se je imenovala po slovenskem mecenu, publicistu in vzgojitelju Pavlu Turnerju.⁶²

Leta 1959 so novo ulico v Koroških vratih poimenovali **Ulica Lizike Jančar**. Lizika Jančar – Majda je bila študentka medicine in narodna herojinja.⁶³

Leta 1903 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Franz Keil Gasse po Francu Keilu, znamenitem izdelovalcu reliefov. Leta 1919 so jo preimenovali v **Vegova**

---

⁵⁹ Prav tam, str. 229.

⁶⁰ Prav tam, str. 240.

⁶¹ Prav tam, str. 246.

⁶² Mariborske ulice, str. 248.

⁶³ Prav tam, str. 264.

ulica. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Franz Keil Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Vegova ulica. Jurij Vega je najbolj znan slovenski matematik. Njegove logaritemske in trigonometrijske tablice so v svetu ponatiskovali do uvedbe žepnih računal.⁶⁴

V letih pred 1. svetovno vojno so novo ulico severno od Ljudskega vrta v Koroškem predmestju poimenovali Arndt Gasse. Ernst Moritz Arndt je bil nemški pesnik. Leta 1919 so jo preimenovali v **Vilharjevo ulico**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Arndt Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Vilharjeva ulica. Miroslav Vilhar je bil pisatelj, skladatelj in politik.⁶⁵

Leta 1876 so novo ulico v Koroškem predmestju poimenovali Weinbau Gasse po vinarski šoli, ki je bila ustanovljena leta 1871 in leto kasneje odprta. Leta 1919 so ime poslovenili v **Vinarska ulica**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Weinbau Gasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Vinarska ulica.⁶⁶

Slika 13: Gradnja naselja na Vinarski ulici.⁶⁷

Leta 1899 so nov trg v Koroškem predmestju poimenovali Schmid Platz po nekdanjem mestnem svetniku in lastniku gostilne Pri levu Antonu Schmidtu. S povečanjem prometa so ozke mestne ulice v drugi polovici 19. stoletja postale ozko grlo pri prevozu blaga med Magdalenskim in Koroškim predmestjem. Zato so naredili preboj od Glavnega do Vojaškega trga. Ker Glavni trg ni nudil dovolj prostora prodajalcem in kupcem, so leta 1900 na novem trgu uredili novo tržnico. Leta 1919 so ga preimenovali

---

⁶⁴ Prav tam, str. 278.

⁶⁵ Prav tam, str. 280.

⁶⁶ Prav tam, str. 281.

⁶⁷ SI_PAM/1889, Zavod za urbanizem Maribor 19. st., 1990.

v **Vodnikov trg**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Schmid Platz. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Vodnikov trg. Valentin Vodnik je bil slovenski pesnik, slovničar, novičar in šolnik.⁶⁸

V 19. stoletju so staro ulico med Gosposvetsko cesto in Kamnico poimenovali Pulverturm Gasse, ker je ob tem starem kolovozu stal smodniški stolp. Drugi del med Vodnikovim trgom in Prežihovo ulico pa so poimenovali Urbani Gasse. Leta 1876 so oba dela združili v Urbani Gasse. Leta 1919 so ime poslovenili v Urbanova ulica. Leta 1938 so stari del ulice med Vodnikovim trgom in Prežihovo ulico poimenovali **Pipuševa ulica**. Drugi del so poimenovali **Vrbanska cesta**. Po nemški okupaciji leta 1941 so jo ponovno poimenovali Urbani Strasse. Maja 1945 ji vrnejo slovensko ime Vrbanska cesta. Ulica oz. cesta je dobila ime po hribu Urban.⁶⁹

Leta 1951 so novo ulico v Koroških vratih poimenovali **Žnidaričeva ulica**. Rudi Žnidarič je bil železniški delavec, ki se je pridružil narodnoosvobodilnemu gibanju.⁷⁰

V poglavju je možno razbrati, da so imena ulic velikega pomena. V času nemške okupacije Maribora od 1941 do 1945 so vsa imena ulic, ki so takrat obstajale, nadomestila nemška imena. Nekatera imena ulic so samo prevedli, po večini pa so ulicam dali povsem nova imena. V večini primerov so bile osebe, po katerih se je ulica ali cesta poimenovala, nemške narodnosti. Po koncu druge svetovne vojne, leta 1945, so Slovenci vsa imena ulic zamenjali s slovenskimi imeni oz. poimenovanji. V poglavju je možno razbrati, da so nekatere pomembne ceste in ulice tudi v preteklosti predstavljale velik pomen za mesto. Nekatero med njimi pa so bile zgrajene šele po tem, ko so motorna vozila zamenjala kočije, kolesa ali pa so morale voditi do pomembnih stavb ali vil. V naslednjem poglavju so predstavljene vile, ki še danes stojijo v mestni četrti Koroška vrata v Mariboru.

---

⁶⁸ Mariborske ulice, str. 281.

⁶⁹ Prav tam, str. 286.

⁷⁰ Prav tam, str. 293.

5 VILE MESTNE ČETRTE KOROŠKA VRATA

Vse ulice, omenjene v prejšnjem poglavju, bogatijo različni objekti in stavbe različne starosti, ki pripovedujejo mnoge zgodbe, kot ljudje, ki prebivamo v mestni četrti Koroška vrata. Med takšnimi stavbami so zagotovo vile, vsaka s svojo zanimivo in drugačno zgodbo. V tem poglavju se bomo podali med njihove zidove in jih nekoliko pobližje spoznali.

Za današnji izgled vilske četrti sta posebej zaslužna Romun Fritz Friedrigger⁷¹ in Čeh Max Czeike⁷², ki sta pomembno zaznamovala stavbno podobo Maribora do 2. svetovne vojne, potem pa padla v pozabo.⁷³

Velik vpliv na njuno delo je imela 1. svetovna vojna. Po razpadu Avstro–Ogrske in odcepitve južnih Slovanov so bili nemško govoreči prebivalci mesta skrajno nezaželeni, zato ljudje tudi njihovih del niso cenili, niso jih prevzemali za svoja. Friedrigger in Czeike sta se trudila, da bi uredila mesto Maribor, ga postavila na višji nivo. Dajala sta mu novo podobo, novo sliko, nov pridih. Z vsakim dnem sta se trudila in si prizadevala za njegovo ureditev, to pa jima ni vrnilo niti kančka spoštovanja in hvaležnosti. V Mariboru se nista nikoli počutila doma. Vsak dan sta bila deležna grdih pogledov ljudi, ki v njunem delu niso videli truda, ki sta ga vlagala, da bi izboljšala njihovo kvaliteto življenja. Friedrigger se je ravno zaradi tega, ker tukaj ni mogel najti sreče, pa naj se je še tako trudil, odselil v Avstrijo, kjer je tudi umrl. Zgodba pri Czeikeju pa je bila še bolj kruta in boleča, po vsem, kar je storil za mesto, je le dobil povračilo,

---

⁷¹ Fritz Friedrigger arhitekt, stavbenik in graditelj, občinski svetnik in vodja regulacijskega načrta Maribora. V Mariboru je bil gradbeno dejaven 22 let, načrtoval je zasebne in javne stanovanjske objekte. Rodil se je 2. avgusta 1859 v Schäßburgu v Transilvaniji staršem nemške narodnosti. Tam se je izučil za gradbenega mojstra, na Akademiji upodablajočih umetnosti na Dunaju pa je zaključil študij arhitekture kot eden najboljših študentov. V Maribor se je iz 100 km oddaljenega Kermendina/Körmenda preselil leta 1894, obrt pa je začel opravljati skupaj z družabnikom Robertom Schmidtom. Njegova dela najdemo po vsem Mariboru, bolj zgoščeno pa na območju Koroškega predmestja pod Kalvarijo, na Taboru pri športnem parku okoli Popovičeve in Radvanjske ter na Linhartovi ulici, kjer gre za točkovno zazidavo vil in hiš. Perše, Premk, Zanoški. Gradbena dejavnost Fritza Friedriggerja in Maksa Czeikeja v Mariboru, str. 204.

⁷² Stavbenik Maks Conrad Czeike se je rodil 12. decembra 1879 v mestu Nový Jičín (ali nemško Neu Titschein) na Moravskem staršema nemške narodnosti. Podatki o njegovem srednješolskem in visokošolskem izobraževanju niso znani. V ustnem izročilu v Mariboru se je govorilo, da naj bi bil Czeike učenec Otta Wagnerja, vendar pa naj študija ne bi dokončal; kljub temu je uporabljal naziv arhitekt. Prav tako je neznan čas Czeikejevega prihoda v Maribor in povod zanj. Prav tam, str. 2015–2016.

⁷³ Povzeto po dokumentarnem filmu: Pozabljeni Slovenci: Friedrigger&Czeike.

vendar ne takšno, kot bi si ga sam želel. Njegova pot se je končala v pižami na hišnem pragu. Smrt je bila vse, kar mu je mesto dalo po vseh letih truda.⁷⁴

Mariboru sta zapustila neprecenljivo zapuščino več kot 100 objektov različnih arhitekturnih slogov, med katerimi so nekateri v zelo slabem stanju, spomin nanju pa je šibek, v glavnem zato, ker sta bila tujca. Spoznali bomo le nekaj njihovih najpomembnejših objektov, saj o večini ni ohranjenih veliko podatkov.⁷⁵

5.1 VILA TRANSILVANIIJA

Leta 1910 je Fritz Friedrigger zase in za svojo družino na stičišču današnje Vrbanske ceste in Mladinske ulice zasnoval in zgradil enonadstropno vilo. Umestil jo je na rob mesta, na sredo polj in travnikov ob ulico, ki je vodila v bližnje naselje Kamnica. V spomin na svojo domovino jo je poimenoval »Transilvanija«.⁷⁶ V vili so živeli do leta 1920, ko so se kot nezaželeni državljani nemškega rodu preselili v Gradec.⁷⁷

Slika 14: Vila Transilvanija med leti 1911 in 1920.⁷⁸

Po odhodu Friedriggerja v Graz jo je kupil mariborski trgovec Josip Škerlec, ki je ni bistveno spreminjal. Po načrtih Friedriggerjevega sodelavca Maksa Czeikeja je bila

⁷⁴ Povzeto po dokumentarnem filmu: Pozabljeni Slovenci: Friedrigger&Czeike.

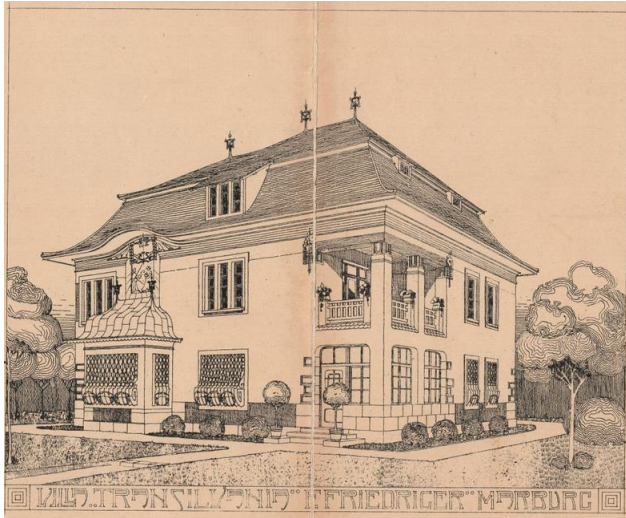
⁷⁵ Prav tam.

⁷⁶ Vila Transilvanija. Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-transilvanija-17/>.

⁷⁷ Vila Transilvanija. Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-transilvanija>.

⁷⁸ Vila Transilvanija. Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-transilvanija-17/>.

stavbi v letih 1927/1928 na zahodni strani prizidana garaža s teraso na vrhu. Stavba je trenutno zapuščena in počasi propada.⁷⁹

Slika 15: Risba Friedrigerjeve vile.⁸⁰

Na glavni fasadi je levo od vhoda vzidan kamnit relief. Friedriger se je med gradnjo odločil, da bo upodobil portrete članov svoje družine, vsakemu pa je dodelil eno izmed umetnosti, povezanih z arhitekturo. Tako njegova žena predstavlja arhitekturo, hčeri kiparstvo in slikarstvo, sinova prenašata opeke, kar nakazuje, da bosta nekoč nadaljevala očetovo gradbeniško pot. Sam si je dodelil zidarstvo, dodal pa je tudi tesarstvo, ki ni predstavljalo nobenega družinskega člana.⁸¹

Slika 16: Relief na Vili Transilvaniji.⁸²

⁷⁹ Vila Transilvanija. Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-transilvanija-17/>.

⁸⁰ Prav tam.

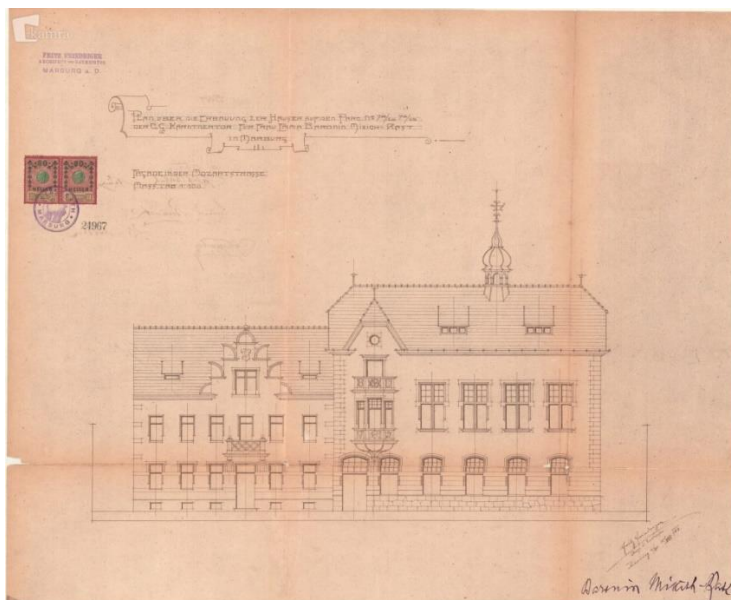
⁸¹ Relief z alegorijo Arhitekture. Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-transilvanija>.

⁸² Prav tam.

5.2 BARONIČINA HIŠA

Leta 1903 je baronica Emma Mixich Rast arhitektu Fritzju Friedriggerju naročila gradnjo stanovanjske zgradbe. Sprva je nameravala zgraditi poslovno-stanovanjsko stavbo s kavarno v pritličju in veliko dvorano v nadstropju. Ob kavarni je bil predviden prostor za orkester, nad katerim bi bil v nadstropju oder oziroma kadilnica ali točilni pult. Stanovanja so bila sprva predvidena le v obeh stranskih delih stavbe. Na fasadah je Friedrigger izrisal historistično okrasje. Baronica je nato 26. februarja 1903 spremenila prvotne načrte za izgradnjo stavbe v stanovanjsko stavbo.⁸³

Stavbo krasi bogata secesijska⁸⁴ ornamentika in ženske figuralne maske, balkon ter portala.⁸⁵

Slika 17: Risba fasade Baroničine hiše.⁸⁶

Enonadstropna stavba ima v tlorisu obliko črke L, vogal na križišču ulic pa je prisekan. Uvoz na dvorišče je na Smetanovi ulici, na zahodnem pročelju je vhod za pešce. V vsaki etaži sta po dve večji in štiri manjša stanovanja.⁸⁷

⁸³ Baroničina hiša. Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/baronicina-hisa>.

⁸⁴ Secesija je srednjeevropska umetnostna smer ob koncu 19. stoletja in začetku 20. stoletja, predstavlja odcepitev od tradicionalnih smeri. Pridobljeno s [Fran/iskanje/secesija](http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/baronicina-hisa).

⁸⁵ Pridobljeno s [Stara baronica zdaj sije kot mladenka - Ambienti \(tvambienti.si\)](http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/baronicina-hisa).

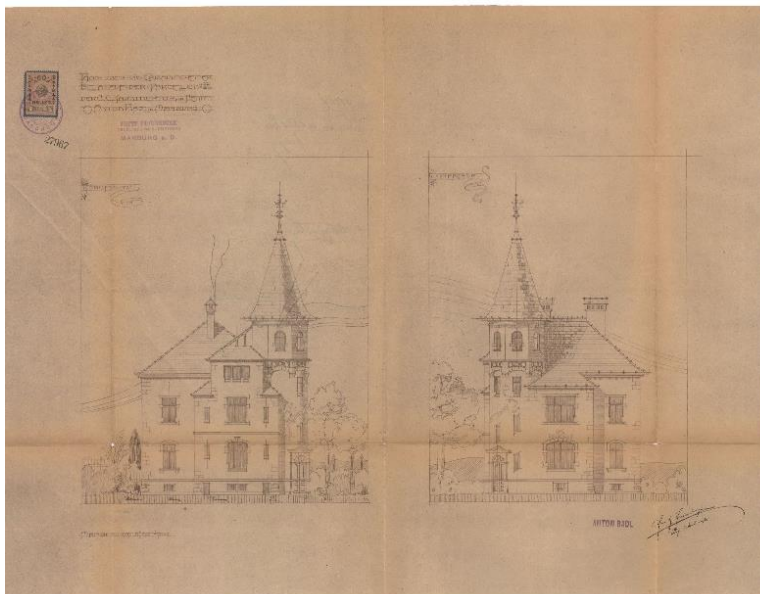
⁸⁶ Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/baronicina-hisa-11/>.

⁸⁷ Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/baronicina-hisa>.

Stavba je zadnja desetletja močno propadala, vendar jo je Univerza v Mariboru v sodelovanju z arhitektom Davidom Mišičem in Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije obnovila, da je zasijala v novi luči.⁸⁸

5.3 VILA NA KAJUHOVI ULICI 12

Tovarnar Anton Badl je bil lastnik več zemljišč, med drugim tudi večjega zemljišča med Vilharjevo, Kajuhovo, Kamniško in Mladinsko ulico. Med letoma 1902 in 1909 je Friedriger zanj izrisal načrte za šest hiš. Nekatere od njih so bile enodružinske vile, nekatere pa so bile dvostanovanjske stavbe. Ena od vil, zgrajena leta 1902, je bila namenjena Badlu in njegovi družini, in sicer je bila to vila na vogalu Kajuhove in Kamniške ulice (nekoč Langergasse in Gamsenstrasse).⁸⁹

Slika 18: Risba vile na Kajuhovi ulici.⁹⁰

Za vilo je značilno slikovito mešanje slogov. Njeno glavno pročelje je nekdam krasil napis: "Mein Haus ist meine Freiheit", kar pomeni: "Moja hiša je moja svoboda".⁹¹

⁸⁸ Pridobljeno s <https://www.tvambienti.si/15/04/2017/stara-baronica-zdaj-sije-kot-mladenka/>.

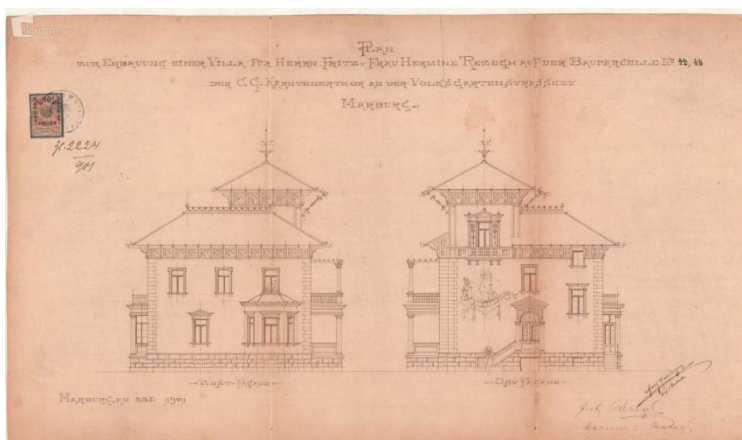
⁸⁹ Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-v-kajuhovi-ulici-12/>.

⁹⁰ Pridobljeno iz Pokrajinskega arhiva.

⁹¹ Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-v-kajuhovi-ulici-12/>.

5.4 VILA NA MLADINSKI ULICI 34

Tudi vila, ki je stala na nekdanji Volksgartenstrasse 22, današnji Mladinski ulici 34, je projekt arhitekta Fritza Friedrigerja. Naročnika načrta za to vilo sta bila zakonca Fritz in Hermina Rezegh, izdelan pa je bil leta 1901. Istega leta je Friedriger izdelal še načrt gradnje konjskega hleva z remizo za vozove v neposredni bližini vile. Naročnica letega je bila Antonia Valaster, zanjo je Friedriger prav tako izrisal načrt prizidka k vili, ki je nastal leta 1906. Po 2. svetovni vojni je bila vila nacionalizirana in je s tem postala del splošnega ljudskega premoženja.⁹²

Slika 19: Risba vile na Mladinski ulici 34.⁹³

Vila je enonadstropna in podkletena. V kleti so imeli med drugim drvarnico, klet za shranjevanje vina, zelenjave in sadja, pralnico in še nekaj prostorov, po vsej verjetnosti namenjenih gospodinjstvu. Iz osrednjega predprostora v pritličju so bili dostopi do kuhinje, ob kateri je bila sprva majhna soba za služkinjo, kasneje pa kopalnica, shrambe, iz katere je bil dostop na verando in do gospodove sobe. V pritličju se je nahajal tudi kabinet oz. delovna soba. Nato je stopnišče vodilo v prvo nadstropje, kjer so se nahajali predprostor, tri spalnice, od tega dve z dostopom na balkon, kabinet, stranišče in kopalnica.⁹⁴

⁹² Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-v-mladinski-ulici-34/>.

⁹³ Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-v-mladinski-ulici-34/>.

⁹⁴ Prav tam.

5.5 VILA NA MLADINSKI ULICI 36

Malo naprej po ulici pridemo še do ene slikovito oblikovane stanovanjske vile, ki jo je leta 1901 v takrat novo nastajajoči vilski četrti ob Ljudskem vrtu projektiral Friedrigger. V vili sta živela zakonca Alois in Wilhelmina Sedlatschek. Veljala sta za bogatejša Mariborčana, saj je bil Alois Sedlatschek direktor poklicne trgovske šole v Mariboru.⁹⁵

Slika 20: Risba vile na Mladinski ulici 36.⁹⁶

5.6 VILA LANGER

Vilo je leta 1843 dal sredi polja blizu nekdanjega mestnega pokopališča kot svojo poletno rezidenco zgraditi josipdolski steklar Jožef Langer. Južno od vile je Langer zasadil angleški park z vijugastimi potmi ter domačimi in eksotičnimi drevesi. Vila je bila verjetno že od začetka mišljena predvsem kot prostor za dnevni umik iz mestnega središča v naravo in za prirejanje družabnih srečanj.⁹⁷

⁹⁵ Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-v-mladinski-ulici-36/>.

⁹⁶ Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-v-mladinski-ulici-36/>.

⁹⁷ Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-langer>.

Slika 21: Načrt za južno fasado Langerjeve vile.⁹⁸

Josip Langer (1787–1851), po rodu Čeh, je bil lastnik jospidolske glažute. Po tragični smrti svojega edinca je steklaro in posestvo prodal ter se preselil v Maribor. Takrat še ob mestnem pokopališču je zgradil vilo in jo obdal s parkom. V svoji oporoki je izrazil željo, da bo po njegovi smrti park dostopen meščanom. Park je skupaj z vilo prešel v last mestne občine, njegova zapuščina pa je dobila ime Volks-Garten oziroma Ljudski vrt.⁹⁹

Mestna občina je leta 1874 zemljišče uredila v prireditveni, veselični in športni prostor, ki je leta 1901 dobil tudi prva teniška igrišča. Takrat so vilo preuredili v restavracijo in rastlinjak. Po 1. svetovni vojni so v parku ob vili začeli urejati športna igrišča, zato je stavba izgubila svoj pomen.¹⁰⁰

Leta 1926 so po načrtih Maxa Czeikeja vilo preuredili v otroško dnevno zavetišče, isti arhitekt je izpeljal tudi projekt preureditve v mladinski dom. 6. oktobra 1929 je župan dr. Alojzij Juvan odprl novi mestni mladinski dom.¹⁰¹

⁹⁸ Pridobljeno iz Pokrajinskega arhiva.

⁹⁹ Fras, Mariborski župan dr. Alojzij Juvan in njegov čas (dalje Mariborski župan), str. 81.

¹⁰⁰ Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-langer>.

¹⁰¹ Mariborski župan, str. 81.

Slika 22: Članek v časniku Slovenec o Mestnem mladinskem domu.¹⁰²

O tem dogodku so poročali tudi v slovenskem časniku Slovenec, kjer so poročali takole: *“/.../ mariborska občina prva izmed vseh občin v državi, ki je postavila svoj lasten mladinski dom. V tem domu, brez katerega si danes skoraj ne bi mogli predstavljati uspešne zaščite dece in mladine, sta dva oddelka: tako zvana dečja postaja (internat), kjer imajo predvsem sirote brez staršev in zapuščeni otroci vedrilo pod nadzorstvom kvalificiranih učnih moči. Pred mestnim mladinskim domom, ki ima idealno lego, je lepo igrišče s kopalnim bazenom in lopo za igre v primeru slabega vremena, dočim tvori ograjeni podaljšek zavodovega igrišča osrednje otroško igrišče za ostale otroke s stalnim Novo mladinsko zavetišče v Magdalenski ul. št. 28. paznikom. V prvem oddelku mestnega mladinskega doma – v internatu – je 30 postelj, ki so stalno zasedene, dočim je v drugem oddelku prostora za 100 otrok.”*¹⁰³

Po vojni (1951) je stavbo v upravljanje prevzelo športno društvo Branik in preuredilo po svojih potrebah, v pritličju je bila restavracija s plesiščem, v nadstropju pa klubski prostori. Leta 1958 so po načrtih Milana Černigoja pritličje preuredili v šolo za gostinstvo, po njeni izselitvi leta 1962 pa so v vili ponovno odprli restavracijo.¹⁰⁴

Trenutno ima v nadstropju stavbe sedež in pisarne športno društvo Branik, pritličje in klet pa počasi propadata. Mestna občina Maribor ima namen v prihodnjih dveh letih obnoviti vilo in v njej urediti kavarno, prostore za mestno četrt in prireditveni prostor.

¹⁰² Slovenec, Mladinsko skrbstvo v Mariboru, 1937, številka 251a, 31. 10. 1937, str. 3.

¹⁰³ Slovenec, Mladinsko skrbstvo v Mariboru, 1937, številka 251a, 31. 10. 1937, str. 3.

¹⁰⁴ Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-langer>.

5.7 VILA GOLOB

Zemljišče na Kosarjevi ulici v nekdanjem Koroškem predmestju, na katerem danes stoji vila Golob, je po smrti svojega moža od mariborske občine odkupila Irena Golob. Na njem je nameravala postaviti enonadstropno dvostanovanjsko hišo. Aprila 1927 je na podlagi načrtov arhitekta Viktorja Accetta pridobila gradbeno dovoljenje, konec novembra istega leta pa je bila vila že zgrajena. Med gradnjo so bili načrti za vilo spremenjeni, saj se je lastnica medtem poročila z arhitektom. Accetto je obstoječe načrte spremenil in jih predelal v enodružinsko, arhitekturno bogato dekorirano vilo in z njo razkazoval svoje delo in sposobnosti.¹⁰⁵

Slika 23: Načrt fasade vile Golob.¹⁰⁶

Vila oblikovno nadaljuje bogato tradicijo mariborske historistične arhitekture 19. stoletja, ki se je v večji meri izpela v času pred 1. svetovno vojno. Fasade so bogato dekorirane, v tlorisni zasnovi pa je tudi nekaj svobodnejših oblik. V skladu z baročno tradicijo je osrednji del glavne fasade dekorativno najbolj poudarjen. Vilo krasi mnogo skulptur, med njimi sta reliefa otrok s košarama, zvrhanima cvetja in sadja, bradata moška, ki podpirata težko ogrodje podstrešja, boginja ljubezni Venera, mali

¹⁰⁵ Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-golob-vodnik>.

¹⁰⁶ Prav tam.

Eros s puščicami, dečka s cvetnim vencem, polja, ki simbolizirajo štiri letne čase in še bi lahko naštevali.¹⁰⁷

5.8 VILA MAJER

Družinsko vilo Majer, ki je nastala med letoma 1931 in 1932, je dal na Vilharjevi ulici 7 postaviti trgovec in posestnik Franjo Majer. Načrte zanjo je kot za Hutterjevo vilo naredilo mariborsko gradbeno podjetje ter tehnična pisarna Jožeta Jelenca in Vladimirja Šlajmerja. Ideje za načrtovanje Majerjeve vile je Jože Jelenc vzel iz načrtov Vladimirja Šubica za neuresničeno vilo Rudolf v Mariboru, pri gradnji katere je sodeloval tudi sam.¹⁰⁸

Gradnja se je pričela leta 1931. Dvonadstropna podkletena vila ima tloris v obliki črke L, z glavno fasado pa je obrnjena proti vzhodu. Vilo prekrivata ravna streha in delno pokrita odprta terasa na vrhu.¹⁰⁹

5.9 VILA SOKLIČ

Na Kosarjevi ulici 38 sta vilo Soklič dala postaviti zakonca Tusnelda in Franc Soklič. Gospod Soklič je bil železniški uradnik in posestnik v Mariboru. Načrte za vilo je oktobra 1928 izdelal arhitekt Rado Kregar iz Ljubljane, dokončana pa je bila leta 1929. Gradbena dela je vodil zidarski mojster Anton Hoste, tesarska pa tesarski mojster in mariborski stavbni podjetnik Josip Nekrep.¹¹⁰

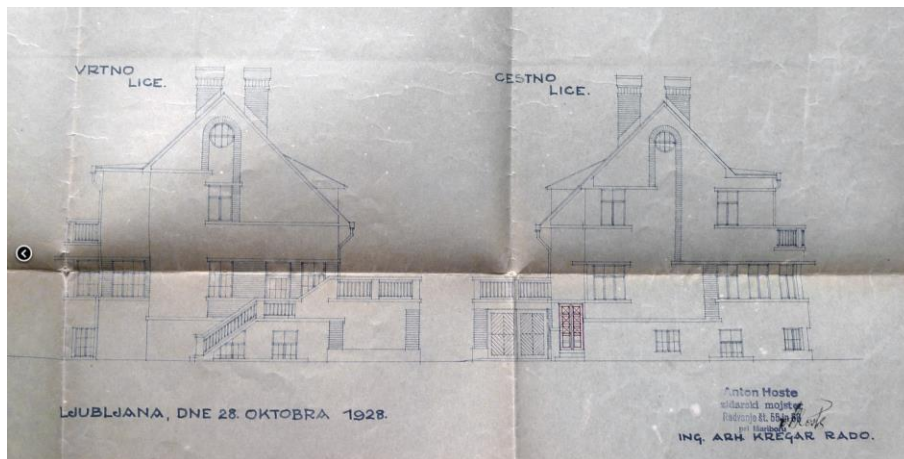
---

¹⁰⁷ Pridobljeno s [Pogled spomenika - Likovna umetnost v prostoru mesta Maribor \(mariborart.si\)](http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-majer).

¹⁰⁸ Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-majer>.

¹⁰⁹ Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-majer>.

¹¹⁰ Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-soklic>.

Slika 24: Načrt ulične in vrtno fasade.¹¹¹

5. 10 VILA ROTTNER

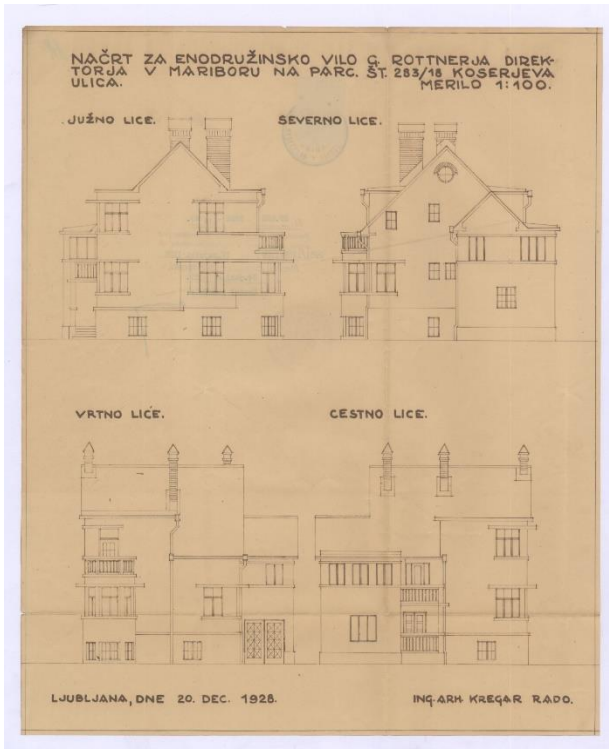
Vilo Rottner na Kosarjevi ulici 36 je v Koroškem predmestju dal postaviti posestnik in prokurist Splošne stavbene družbe Ludvik Rottner. Načrte zanjo je decembra leta 1928 prav tako izdelal arhitekt Rado Kregar, gradbena in tesarska dela pa leta 1929 kot pri vili Soklič Anton Hoste in Josip Nekrep.¹¹²

Vila je kot sosednja, torej vila Soklič, visokopritlična, enonadstropna in podkletena, stoji pa na vogalu Kosarjeve in Medvedove ulice. Ima kvadratni tloris z izstopajočim pravokotnim volumnom, prekritim z dvokapno streho na severozahodni strani in s polkrožnim rizalitom, torej z naprej pomaknjenim delom zunanje stene, z balkonskim zaključkom na jugovzhodni strani.¹¹³

¹¹¹ Prav tam.

¹¹² Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-rottner>.

¹¹³ Prav tam.

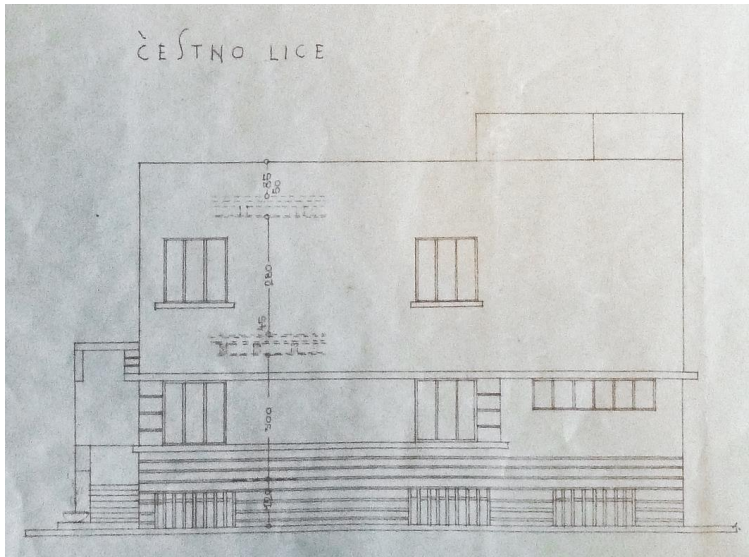
Slika 25: Načrt za vilo Rottner.¹¹⁴

5. 11 PERHAVČEVA VILA

Med letoma 1929 in 1930 je dal posestnik prof. dr. Rudolf Perhavec na Rosinovi ulici 22 postaviti vilo, za katero je načrte naredil arhitekt Ivo Spinčič, zgradilo pa jo je mariborsko gradbeno podjetje Franja Vrabla. Vila je visokopritlična, enonadstropna, podkletena in ima pravokoten tloris. Do glavnega vhoda, urejenega v nadkrite samostojnem prostoru na zahodni strani vile vodi tlakovana kamnita pot preko Rosinove ulice.¹¹⁵

¹¹⁴ Pridobljeno iz Pokrajinskega arhiva Maribor.

¹¹⁵ Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/perhavceva-vila>.

Slika 26: Načrt ulične fasade Perhavčeve vile.¹¹⁶

Zaradi mnogih kasnejših dozidav in prezidav se prvotna modernistična zasnova vile ni ohranila. Vila pa zaradi ravne strehe, belo ometanih sten brez okrasa in asimetrično postavljenih oken velja za prvo moderno oblikovano stavbo v Mariboru.¹¹⁷

V tem poglavju je bilo možno razbrati, da so premožne družine cenile naravo in arhitekturo, zaradi katere so v preteklosti v predmestju Maribora postavljale arhitekturne spomenike, ki jih danes imenujemo vile. Vendar so nekaterim med 2. svetovno vojno zajeli premoženje (v tem primeru vile), nekaterim pa so se potomci odselili oz. se njihov rod ni nadaljeval. Veliko vil je danes zasedenih: v njih stanujejo, je v njih državna ustanova, vrtec ali pa ima kdo kakšno drugo dejavnost. Še vedno pa so nekatere v zelo slabem stanju, če se zrušijo, bomo s tem izgubili zelo pomemben kulturno-arhitekturni spomenik.

---

¹¹⁶ Prav tam.

¹¹⁷ Prav tam.

6 POMEMBNE USTANOVE V MESTNI ČETRTE V PRETEKLOSTI

V naslednjem poglavju predstavljamo pomembne institucije, ki delujejo ali so nekoč delovale v mestni četrti Koroška vrata. V raziskovalni nalogi bomo predstavili samo tiste zgradbe in ustanove, ki so delovale še pred letom 1945.

6.1 SAMOSTAN ŠOLSKIH SESTER

Leta 1864 je Margareta Puhar za revne deklice v Mariboru na današnji Strossmayerjevi ulici organizirala vzgojo in izobraževanje. Šolske sestre so imele cilj izobraževati in vzgajati v slovenskem jeziku, s tem so zelo pripomogle k slovenjenju Maribora.¹¹⁸

O pomembnem delu šolskih sester v Mariboru smo zasledili tudi članek v časniku Slovenski gospodar iz leta 1926: "Njega pomen je zato tako velik, ker gradi podlago bogoudanosti v slovenskem ljudstvu s tem, da versko vzgaja in uči slovenski mladi naraščaj. Po vsej slovenski domovini imajo cvetoče šolstvo; vsako leto pride na tisoče dobro vzgojene mladine iz njihovih zavodov, tako da moremo trditi, da je vpliv šolskih sester na celotno narodno vzgojo največji. To še posebno radi tega, ker imajo šolske sestre v Mariboru že celo zgodovino za seboj, že dolga desetletja zastopajo prvo mesto v tem oziru med nami. Ljudje naši jih splošno spoštujejo in upoštevajo. Po vsej pravici, saj so mariborske šolske sestre popolnoma naše. Vrhovno vodstvo njihovo je v Sloveniji, to je lahko rečemo res pristno naš slovenski red, ki je izšel iz našega ljudstva. Želimo jim zato ravno radi tega vsi krepkega razmaha."¹¹⁹

Prve prostore je sestram dala Marija Schmiderer. Pouk je najprej potekal v najeti hiši na Schmidererjevi ulici 11 (danes Strossmayerjeva 11), ki pa je kmalu postala pretesna, zato so se sestre preselile v večjo enonadstropno hišo na Schmidererjevi

---

¹¹⁸ Jesenšek, Margareta Puhar in slovenski (učni) jezik. Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 89 = n. v. 54, številka 3 (dalje Margareta Puhar in slovenski (učni) jezik), str. 93.

¹¹⁹ Šolske sestre v Mariboru, str. 3.

17 (Strossmayerjeva 17), ki jo je darovalka in lastnica hiše Marija Schmiderer preuredila za potrebe pouka.¹²⁰

Dve leti po ustanovitvi podružnice je Margareta Puhar ustanovila dvorazredno osnovno šolo (28. 2. 1866), kot jo je poznala iz svojega otroštva na Kapeli, vendar bolje organizirano, saj si je močno prizadevala za uspeh in uveljavitev šolstva v Mariboru po Kumerdejevih načrtih in Slomškovih praktičnih izkušnjah. Zelo je bila aktivna tudi pri zagotavljanju primernih in čim boljše opremljenih prostorov, v katerih je potekal pouk in so prebivale sestre in učenke.¹²¹

Od prvih skromnih začetkov leta 1864 v Schmidererjevi ulici/drevoredu 11 se je delovanje pouka do leta 1929 razširilo na prostoru med današnjo Strossmayerjevo ulico in Gosposvetsko cesto, ki je meril 8.986 m² – poslopja so se razprostirala na 4.648 m², dvorišče je obsegalo 2.583 m² in vrt 1.800 m².¹²²

6.2 OSNOVNA ŠOLA PREŽIHOVEGA VORANCA MARIBOR

Zaradi prenapolnjenosti mariborskih šol se je leta 1906 mariborski občinski svet odločil, da bo določil mesto novi deški narodni šoli, ki je bila zgrajena na sedanjem mestu, v ulici, ki se je tedaj imenovala Klostergasse. Ulica je dobila naziv po delovanju šolskih sester, ki so v neposredni bližini vodile zasebno dekliško šolo.¹²³

Takoj po odločitvi o gradnji nove šole, ki naj bi razbremenila I. in II. deško šolo, so pod vodstvom tedanjega gradbenega komisarja Karola Steinbrennerja začeli graditi novo šolsko poslopje. Ko je bila šola zgrajena in 16. 9. 1908 slavnostno odprta, je spadala med najsodobnejše šolske zgradbe v mestu.¹²⁴

Poslopje šole je vsebovalo sedem šolskih sob, telovadnico, zborovalnico za učiteljski zbor, shrambo za učila, pisarno za upravitelja in stanovanje za šolskega slugo. Vsaka šolska soba je imela potrebno garderobo. V vsa nadstropja je bil napeljan vodovod,

---

¹²⁰ Margareta Puhar in slovenski (učni) jezik, str. 97.

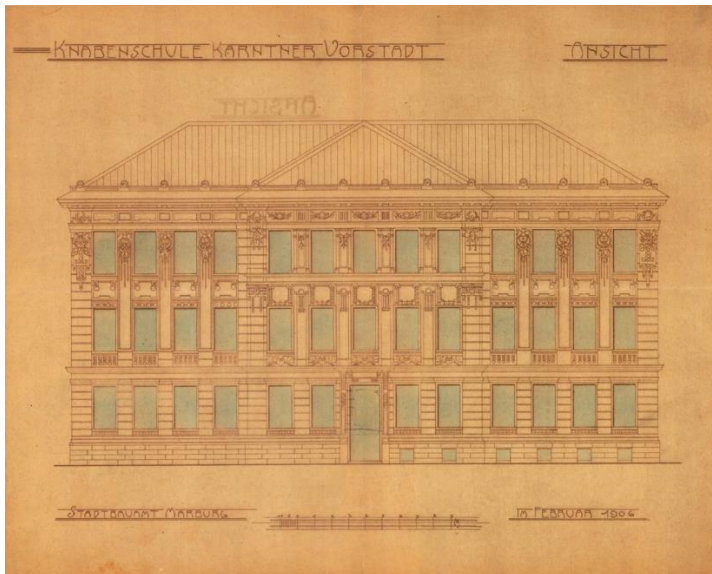
¹²¹ Prav tam.

¹²² Prav tam.

¹²³ Pridobljeno iz Šolske kronike.

¹²⁴ Prav tam.

prostore in hodnike pa je ogrevala centralna ogrevalna naprava. V šole je bila uvedena tudi električna napeljava, poslopje pa je obdajal obširen šolski vrt.¹²⁵

Slika 27: Načrt pročelja IV. deške osnovne šole.¹²⁶

Šola, ki se je odprla leta 1908, je s poukom začela kot petrazredna IV. deška osnovna šola v Mariboru. Njen prvi upravitelj je bil Alojzij Sedlatschek. Prvo leto je šolo obiskovalo 258 učencev (prvi razred 70, drugi 68, tretji 64, četrti 69 in peti 55 učencev). S 1. 3. 1909 je šola postala šestrazrednica. Imenovala se je IV. deška osnovna šola.¹²⁷

V času 1. svetovne vojne so šolsko poslopje zasedle vojaške oblasti, šola pa se je potikala po raznih prostorih po mestu. Dogodki, ki so se vršili, so bili v šolski kroniki zamolčani. Dne 2. 2. 1919 so vse mariborske šole zaradi pomanjkanja goriva zaprli. Ta dogodek je dejansko pomenil konec nemškega šolstva v Mariboru. Upravitelju pod nemškimi oblastmi Gajschku so izročili odstavitveni dekret in mu odvzeli ključke. Nov upravitelj šole je postal Martin Vodenik. Z njim je naša šola prišla v slovenske roke in z aprilom 1919 se je zanjo začela nova doba.¹²⁸

Ustroj šole je ostal prvotno star. Novo, slovensko učiteljstvo naj bi v šolo vneslo samo novega duha, pouk pa je ostal nemški. Od 1. 5. 1919 je bil slovenski jezik uveden kot predmet ter se je poučeval po tri ure tedensko od tretjega razreda dalje.¹²⁹

¹²⁵ Prav tam.

¹²⁶ Pridobljeno iz Pokrajinskega arhiva Maribor.

¹²⁷ Pridobljeno iz Šolske kronike OŠ Prežihovega Voranca Maribor.

¹²⁸ Prav tam.

¹²⁹ Prav tam.

S pričetkom šolskega leta 1919/1920 je šola postala popolnoma slovenski učni zavod. Vsi otroci slovenske narodnosti so obiskovali IV., otroci nemške narodnosti pa II. deško osnovno šolo. Prvi koraki vzpostavljanja slovenskega šolstva so bili težavni, še posebno na osnovnih šolah. Prihajalo je do ostrih protestov staršev. Nedisциплиnirani in nahujskani učenci niso prihajali k pouku. Mnogi so bili uporni, vzdikali so nemška gesla, odklanjali so odgovore v slovenščini.¹³⁰

V času med obema vojnama so našo šolo še vedno obiskovali samo dečki. Ohranila je ime IV. deška osnovna šola, spremenilo pa se je ime ulice – Klostergasse 10 je bila preimenovana v slovensko Samostansko ulico 10. Ulica je to ime nosila do leta 1928, ko je bila preimenovana v Gosposvetsko ulico.¹³¹

8. aprila 1941 so Nemci vkorakali v Maribor. Slovenske šole so prenehale s svojim delom že 1. aprila. V prvem obdobju so Nemci v šolska poslopja nastanili vojaštvo. V uradni izjavi Heimatbunda je bilo naročeno, da naj bo edini cilj osnovnega šolstva »Verdeutschung« – ponemčenje na Spodnjem Štajerskem in da mora celotno šolstvo pripomoči k čim hitrejšemu načrtnemu ponemčenju.¹³²

Okupacija je še posebej prizadela prav mariborsko šolstvo. Takoj po nemški zasedbi so bile razpuščene vse slovenske šole. Slovenski učitelji so bili odstavljani in večinoma izseljeni. Pouk je potekal izključno v nemškem jeziku, slovenska govorica pa je bila prepovedana, vse slovenske knjižnice so bile uničene ali odpeljane.¹³³

Pouk se je na nekaterih šolah začel že meseca maja. Novo šolsko leto se je pričelo dne 20. 9. 1941. Takoj po prihodu Nemcev je bil slovenski jezik prepovedan. Po cestah so opljuvali in klofutali slovensko govoreče. Temu primeren je bil tudi šolski pouk, ki je potekal v glavnem v petju, telovadbi in ponavljajočih se izrekih, ki so povečevali »Führerja« in nacionalsocializem.¹³⁴

Nacistična okupacija je pustila globoke sledi v srcu vseh, ki so doživeli vojno. Naša šola jo je občutila na poseben način. Nemci so v času zasedbe namreč uničili skoraj

---

¹³⁰ Pridobljeno iz Šolske kronike OŠ Prežihovega Voranca Maribor.

¹³¹ Prav tam.

¹³² Prav tam.

¹³³ Prav tam.

¹³⁴ Prav tam.

celoten arhiv šole. Uničena je bila tudi skrbno sestavljena in s slikami opremljena šolska kronika ter knjižnica.¹³⁵

Nemški okupator je poleg osebnih imen ponemčil tudi vse krajevne napise. Tako je bila ulica iz Gosposvetske preimenovana v Schönerstrasse. Leta 1945 so jo preimenovali v Gosposvetsko cesto.¹³⁶

Šola se je po vojni odprla s skupno proslavo vseh mariborskih šol kot ponovni pričetek slovenskih šol, dne 1. 7. 1945. Z rednim poukom se je pričelo dan kasneje. Že pred tem, meseca maja, je skrb za pričetek pouka na IV. deški osnovni šoli prevzela Marija Kopič. Šolo so obiskovali dečki in deklice v štirih oddelkih ter je obsegala šolski okoliš – del Koroške četrti zahodno od Strossmajerjeve ulice. Šolo je obiskovalo 95 dečkov in 72 deklet, skupaj 167 otrok. Od teh je izdelalo razred 110 učencev.¹³⁷

Delo v šoli je bilo v prvem obdobju po osvoboditvi izredno težko. Pomanjkanje šolskih prostorov, inventarja, učil in šolskih potrebščin je skoraj onemogočilo pouk. Podivjanost in nediscipliniranost mladine kot posledica fašistične vzgoje ter neznanje slovenskega jezika so bili glavni vzroki, da se šolsko delo ni moglo izvajati tako, kakor bi bilo potrebno za doseg zadovoljivih učnih in vzgojnih uspehov.¹³⁸

Leta 1964 se IV. deška osnovna šola preimenuje v Osnovno šolo Gosposvetska, ki je imela svoje prostore na današnjem mestu, na Gosposvetski cesti 10. V šolskem letu 1950/1951 sta v istem poslopju delovali dve osnovni šoli: Osnovna šola Gosposvetska in Osnovna šola Vadnica. Leta 1952 se je Osnovna šola vadnica preimenovala v Osnovno šolo II. S šolsko reformo leta 1957, ko se je začelo združevanje osnovnih šol z nižjimi gimnazijami, se je II. osnovna šola združila z III. nižjo gimnazijo in se preimenovala v I. osemletno osnovno šolo, ki je imela prostore na naši šoli. Leta 1959 pa je I. osemletka dobila sedanje ime, preimenovala se je v Osnovno šolo Prežihovega Voranca.¹³⁹

---

¹³⁵ Prav tam.

¹³⁶ Pridobljeno iz Šolske kronike OŠ Prežihovega Voranca Maribor.

¹³⁷ Prav tam.

¹³⁸ Prav tam.

¹³⁹ Prav tam.

Zaradi pomanjkanja prostora je bil v šolskem letu 1959/1960 odprt novi prizidek k šoli, leta 1997 pa še drugi. Do takrat so imeli nižji razredi šole pouk na Miklošičevi, v stavbi, kjer so danes prostori Univerze v Mariboru.¹⁴⁰

6.3 III. GIMNAZIJA MARIBOR

Najzgodnejši začetki oziroma zametki sistema izobraževanja segajo v leto 1802, ko so na mariborski »glavni šoli« uvedli trimesečne tečaje za vzgojo organistov in učiteljev ljudskih šol. Odtlej so morali vsi, ki so se hoteli posvetiti poklicu učitelja in organista, obiskovati te preparandne tečaje in ob koncu opraviti izpit. Šele leta 1850 so tedanje trimesečne tečaje razširili v enoletne. V te so bili sprejeti le absolventi treh razredov »glavne šole« ali dveh razredov realke, nakar je skupni študij teh preparandistov trajal tri do štiri leta. Med predmeti je bila za vse obvezna tudi slovenščina.¹⁴¹

Ministrstvo za uk in bogočastje je z odlokom v septembru 1861 odredilo, da se mora enoletni preparandni tečaj preosnovati v popolno dveletno učiteljišče v Mariboru. Odlok so realizirali šele v šolskem letu 1862/63. Ta datum je zaradi nove vsebine izobraževanja začetek šole.¹⁴²

Do leta 1870 je bilo učiteljišče v Mariboru skorajda slovenski zavod, saj je bila slovenščina obvezen predmet za vse gojence. Sledila so leta sistematičnega nemškega pritiska na vseh področjih in v letu 1869 je bila nemščina s šolskim zakonom določena kot učni jezik.¹⁴³

Učiteljišče je bilo do leta 1874 triletno, nato štiriletno, leta 1907 je dobilo novo stavbo na Mladinski ulici, v kateri je danes OŠ Bojana Illica. Učiteljišče je bilo v tej stavbi do okupacije 1941 in po osvoboditvi do leta 1950, ko se je preselilo v stavbo bivšega

---

¹⁴⁰ Prav tam.

¹⁴¹ Pridobljeno iz Šolske kronike III. gimnazije Maribor.

¹⁴² Prav tam.

¹⁴³ Prav tam.

učiteljišča šolskih sester na Gosposvetsko cesto 4. Stavba je bila zgrajena 1907/08. Nova oblast je že decembra 1918 poslovenila moško državno učiteljišče.¹⁴⁴

Leta 1929 so šolanje na učiteljišču podaljšali na pet let. Mariborsko učiteljišče je uspešno delovalo vse do leta 1941, ko so Maribor okupirali Nemci, ki so novembra 1941 odprli nemško državno učiteljišče, slovenščino pa prepovedali.¹⁴⁵

Takoj po vojni 1945 je začelo delovati Mariborsko učiteljišče, ki je bilo štiriletno. V šolskem letu 1948/49 je imelo učiteljišče prvič štiri letnike, ustanovljena pa je bila tudi enoletna vzgojiteljska šola. Reforma osnovne šole je zahtevala tudi reformo učiteljeve izobrazbe in tako je Svet za prosveto in kulturo LRS leta 1951 sprejel sklep o petletnem šolanju učiteljev osnovnih šol.¹⁴⁶

Od leta 1960 do 1963 je učiteljišče nudilo potrebne prostore novo ustanovljeni Pedagoški akademiji. V tem času se je pojavila potreba po novem modelu izobraževanja osnovnošolskih učiteljev. Tako so spremenili petletna učiteljišča v štiriletne gimnazije. Šolanje bodočih osnovnošolskih učiteljev se je nadaljevalo na dveletni Pedagoški akademiji. Zato je bil v šolskem letu 1963/64 zadnji vpis dijakov v prvi letnik učiteljišča, naslednje leto pa je že potekal vpis v prvi letnik pedagoške gimnazije. Petletno učiteljišče se je postopoma izteklo, dokončno pa v šolskem letu 1967/68. Gimnazija pedagoške smeri je tako zrasla v samostojni zavod. Vsebine pedagoške gimnazije so se precej razlikovale od prejšnjega učiteljišča.¹⁴⁷

Ker je naraščalo število zaposlenih žena, so se povečale potrebe po vzgojiteljicah in tako je OLO ustanovil leta 1960 Srednjo vzgojiteljsko šolo. Vodila jo je ravnateljica učiteljišča, poučevali pa so profesorji s te šole. S šolskim letom 1963/64 se je šola upravno in finančno ločila od učiteljišča, v šol. letu 1977/78 je prišlo do ponovne združitve Gimnazije pedagoške smeri in Srednje vzgojiteljske šole. Nova šola se je preimenovala v Pedagoško šolo.¹⁴⁸

---

¹⁴⁴ Prav tam.

¹⁴⁵ Pridobljeno iz Šolske kronike III. gimnazije Maribor.

¹⁴⁶ Prav tam.

¹⁴⁷ Prav tam.

¹⁴⁸ Prav tam.

Uvedba usmerjenega izobraževanja je globoko zarezala v podobo šolstva. Že 1. septembra 1975 so omenjene programe eksperimentalno uvedli v pedagoških in vzgojiteljskih šolah. Generalna uvedba usmerjenega izobraževanja leta 1981 je pomenila za pedagoške in vzgojiteljske šole le nekoliko popravljeni program. Prva tri leta je bil program skupen, zadnje leto pa so se dijaki v programu učitelj lahko odločili za: razredni pouk, družboslovno-jezikovno in naravoslovno-matematično smer. S tem programom je bil ukinjen zaključni izpit. Šola je dobila še splošni kulturni program; tako se je v šolskem letu 1982/83 preimenovala v Srednjo šolo pedagoške in kulturne usmeritve.¹⁴⁹

Že nekaj let po uvedbi usmerjenega izobraževanja je prodrla misel, da se pedagoške šole ne bi opredeljevale kot pedagoško izobraževalne, ampak kot splošno izobraževalne institucije. Zato je v šolskem letu 1990/91 sledil vpis učencev v prvi letnik gimnazijskega programa, uradno pa se je SŠPKU 12. julija 1990 preimenovala v III. gimnazijo Maribor.¹⁵⁰

6.4 MESTNO POKOPALIŠČE

Leta 1783 so na območju Ljudskega vrta ob Strossmayerjevi ulici uredili novo pokopališče. Pokopališče je nastalo po opustitvi starega pokopališča pri današnji stolni cerkvi in cerkvi sv. Ulrika. Ljudje, ki so bili tam pokopani, so morali biti iz mesta ali predmestja levega brega Drave. Pokopališče se je kmalu postalo premajhno. Po drugi polovici 19. stoletja so želeli postaviti novo pokopališče v Koroškem predmestju. Načrt jim je propadel, ko je privatni lastnik prodal to posest. Zaradi vsega tega se je moralo mestno pokopališče širiti proti severu. Leta 1868 je novi del blagoslovil škof Stepischnegg. Zaradi naraščanja prebivalstva in s tem mrličev so želeli pokopališče razširiti v mesto. Ta predlog so zavrnil leta 1891, ko so videli slabo izkušnjo v Gradcu. Leta 1827 so območje ogradili in postavili posvečeno kapelo Žalostni Materi božji, v

---

¹⁴⁹ Pridobljeno iz Šolske kronike III. gimnazije Maribor.

¹⁵⁰ Prav tam.

kateri sta bila vse do leta 1941 pokopana škofa Anton Martin Slomšek in Jakob Maksimilijan Stepišnik.¹⁵¹

Leta 1868 so postavili oddelek za protestante. Mejo med protestantskimi in katoliškimi grobovi je tvoril grob zakoncev Renner, kjer je mož počival na katoliški strani, žena pa na protestantski strani. Zapisi na grobovih so bili večinoma nemški. Po letu 1870 so se pojavili tudi prvi zapisi v slovenščini. Na grobovih duhovnikov so bili latinski zapisi. V članku Pokopališča v Mariboru navajajo, da je pokopališče obsegalo 25.018 m².¹⁵²

Slika 28: Načrt mestnega pokopališča ob Strossmayerjevi ulici.¹⁵³

Pokopališče so kar nekajkrat povečali, postavili so tudi dve mrtvašnici in grobarjevo hišo. Proti koncu 19. stoletja je pokopališče postajalo premajhno, zato je mesto pričelo iskati novo lokacijo. Pred zaprtjem pokopališča je bilo na lokaciji ob Strossmayerjevi ulici pokopanih nad 20.000 umrlih, ohranjenih pa naj bi bilo 197 grobnic in 3000 grobov. Šele po letu 1910 na pokopališču ob Strossmayerjevi niso več pokopavali.¹⁵⁴

Pokopališče na tej lokaciji je bilo v lasti cerkve, zato je bilo njegovo zaprtje zahtevna naloga. Pokopališče v mestni četrti so želeli zapreti že leta 1914, vendar je bilo takrat

¹⁵¹ Pridobljeno z [Umetnostnozgodovinski vodnik po pokopališču Pobrežje \(ar-tour.com\)](http://ar-tour.com).

¹⁵² Travner, V. Pokopališča v Mariboru, str. 2016.

¹⁵³ Pokrajinski arhiv Maribor SI_PAM_X1889_001_001_002.

¹⁵⁴ [Umetnostnozgodovinski vodnik po pokopališču Pobrežje \(ar-tour.com\)](http://ar-tour.com)

sklenjeno, da bo pokopališče ostalo odprto še 40 let. Zaradi slabo vzdrževanega pokopališča, kjer že več let niso opravljali novih pokopov, ga je cerkveno predstojništvo 1. aprila 1928 zaprlo. Postavili so tudi rok za odstranitev nagrobnih spomenikov, ki je bil določen od 1. maja do 1. novembra 1928. Mestni svet je namero o zaprtju pokopališča sprejel na seji 6. decembra 1928. Določili so, da se bo staro mestno pokopališče zaprlo s 1. januarjem 1940.¹⁵⁵

Kasneje se je mestno pokopališče preselilo na Pobrežje, kjer so mrliče začeli pokopavati po letu 1914, ko je bilo pokopališče blagoslovljeno. Nekatere grobove so tja preselili, večina pa je propadla zaradi finančne zmožnosti prekopa ali pa so svojci umrlih tudi sami umrli.¹⁵⁶

6.5 ŠPORTNA DRUŠTVA

Leto 1900 je prineslo začetek organiziranega slovenskega športnega udejstvovanja v Mariboru. Že konec 19. stoletja so se v mestu organizirano zbirali kolesarji, katerih želja je bila ustanovitvi primerno športno društvo.¹⁵⁷

5. septembra 1900 je takratna vlada v Gradcu potrdila predložena pravila in Športno društvo Maribor je bilo ustanovljeno. Njegov prvi predsednik je postal dr. Glaser. Osnovno pravilo društva je bilo gojiti različne športne panoge v najširšem pomenu besede. Vsi člani so dobili žepno knjižico v platnenem ovoju, ki je vsebovala člansko izkaznico, društvena pravila, cestni profil za kolesarje, seznam turističnih izletov in razdalje od Maribora do nekaterih slovenskih krajev.¹⁵⁸

Oklic ob ustanovitvi društva se je glasil: *»Športno društvo Maribor prireja kegljiščne, strelske, pevske in druge raznovrstne zabavne večere igre in jourfixe v Narodnem domu; lawn tennis igre, kolesarjenje in telovadbo na svojem igrišču v Reiserjevih ulicah v Mariboru – prireja pa tudi izlete v zvezi s petjem in drugimi zabavami v mariborsko okolico. Vse to naznanja, od dobe do dobe, natančno na črni deski v vestibulu Narodnega doma in po potrebi tudi v časnikih. Vprašanja, pritožbe in vabila naj se*

---

¹⁵⁵ Fras, Mariborski župan dr. Alojzij Juvan in njegov čas, str. 76.

¹⁵⁶ Zapis po predlogi kustosinje Simone Tripkovič iz Muzeja NO Maribor, ki je pripravljala razstavo o športu v Mariboru.

¹⁵⁷ Prav tam.

¹⁵⁸ Prav tam.

pošljejo na Športno društvo Maribor ... Priporočena pisma in denarne prispevke pošiljajte p.a. Ivan Glaser, odvetnik v Mariboru. Društveni lokal je gostilna v Narodnem domu v Mariboru. Društveni pozdrav je Zdravo ...»

Člani društva so lahko postali vsi, ki so se ukvarjali s športom. Vsi člani na vodilnih položajih so morali stanovati v Mariboru. Iz Športnega društva Maribor je leta 1907 izšla telovadna organizacija Sokol, nato pa leta 1919 kot Sokolov naslednik 1. Slovenski športni klub Maribor. Med ustanovitelji tega je bilo tudi več članov Športnega društva Maribor. Športno društvo Maribor je prenehalo delovati leta 1914 s pričetkom prve svetovne vojne.¹⁵⁹

Kot prvi naslednik Športnega društva Maribor je bil 28. junija 1919 ustanovljen 1. Slovenski športni klub Maribor. Na začetku svojega delovanja je poudarjal pomen narodnostnega boja ter pomen športa in rekreacije za slovensko mladino. Sedež kluba je bil v Narodnem domu Maribor. V njegovih prvih letih so v klubu delovali tudi nekdanji člani Športnega društva Maribor, ki so svoje izkušnje prenašali na mlajše. Ti so prevzeli tudi pozdrav »zdravo«.¹⁶⁰

V okviru 1. SSK Maribor je bil kot prvi ustanovljen nogometni odsek. V klubu so si zastavili nalogo, da čim prej ustanovijo tudi odseke za druge športne panoge ter zanje navdušijo in pritegnejo čim več slovenske mladine. V letu 1919 so se pričele priprave na ustanovitev teniške, hazenske (rokometne) in atletske sekcije. Tedaj je v Mariboru delovalo še nekaj nemških športnih društev, katerih cilj je bil, da poleg nemške zajamejo kar največ slovenske športne mladine. A slovenska mladina v Mariboru je z veseljem sprejela slovensko športno organizacijo. Tu je bila deležna športne vzgoje ter je svobodno izražala slovensko miselnost in pripadnost.¹⁶¹

Dr. Zora Ravnikar je Olepševalnemu društvu v Mariboru plačala 300 kron najemnine za teniška igrišča v Ljudskem vrtu in število članov teniške sekcije se je začelo večati. 26. junija 1921 je bil organiziran prvi teniški turnir in člani sekcije so želi prve uspehe na tekmah državne ravni.¹⁶²

---

¹⁵⁹ Prav tam.

¹⁶⁰ Prav tam.

¹⁶¹ Prav tam.

¹⁶² Prav tam.

Nogomet je postal najbolj priljubljen šport, nogometni klub pa hkrati najuspešnejši klub, saj je v letih 1922–1929 redno osvajal okrožna prvenstva. V ekipi so igrali tudi člani slovenske reprezentance.¹⁶³

Slika 29: Tenisači in tenisačice okoli leta 1926.¹⁶⁴

Aktivno je leta 1920 pričela delovati hazenska družina (hazena je predhodnica rokometu), ki je svojo kakovost stopnjevala ter v letih 1926 in 1927 osvojila okrožno prvenstvo, leta 1928 pa slovensko državno prvenstvo, ki je potekalo v Mariboru.¹⁶⁵

Odločilen korak v razvoju 1. SSK Maribor je bil storjen leta 1920, ko je mestna oblast klubu predala Ljudski vrt. Uredili so nogometno igrišče in prostor za treninge.¹⁶⁶

---

¹⁶³ Prav tam.

¹⁶⁴ Pridobljeno s <https://i0.wp.com/homocumolat.com/wp-content/uploads/2018/07/tk-branik-maribor1926.jpg?fit=1024%2C719&ssl=1>.

¹⁶⁵ Zapis po predlogi kustosinje Simone Tripkovič iz Muzeja NO Maribor, ki je pripravljala razstavo o športu v Mariboru.

¹⁶⁶ Prav tam.

Slika 30: Nogometni stadion leta 1965.¹⁶⁷

Nemška okupacijska oblast je prepovedala delovanje 1. SSK Maribor ter uničila njegove arhive in zaplenila njegovo premoženje. MŠD Branik je leta 1983 v spomin športnikom 1. SSK Maribor, žrtvam za svobodo v letih 1941–1945, postavil spomenik.¹⁶⁸

Na prvem občnem zboru 29. oktobra 1945 so sprejeli pravila društva in izvolili nov odbor. S pomočjo Gradisa so začasno obnovili veliko dvorano in druge prostore v fizikulturnemu domu Union, v Ljudskem vrtu pa so najprej uredili dve odbojkarški in eno košarkarsko igrišče, čemur je sledila obnova teniških igrišč in očiščenje nogometnega igrišča.¹⁶⁹

Leto 1950 je potekalo v znamenju prostovoljnega dela. NK Branik se je posvečal gradnji v Ljudskem vrtu, zbiranju finančnih sredstev in organiziranju prostovoljnih akcij. Tenis je bil bogatejši za dve igrišči, začela pa so se tudi dela za sedem novih igrišč. Rokometaši so igrali ob Strossmayerjevi ulici, košarkarji pa so odprli majhen stadion ob teniških igriščih.¹⁷⁰

Leta 1951 so se telovadci lotili obnove letnega telovadišča ob Mladinski ulici. Leta 1985 je bila v Ljudskem vrtu zgrajena prva teniška dvorana v Sloveniji. Osrednji nogometni stadion je od devetdesetih doživel številne prenovne. Istega leta se je oblikovalo Mariborsko športno društvo Branik, v katerega sta se združila SŠD Polet in

---

¹⁶⁷ Pokrajinski arhiv Maribor, SI_PAM/1889, Zavod za urbanizem Maribor 19. st.–1990.

¹⁶⁸ Zapis po predlogi kustosinje Simone Tripkovič iz Muzeja NO Maribor, ki je pripravljala razstavo o športu v Mariboru.

¹⁶⁹ Prav tam.

¹⁷⁰ Prav tam.

NK Branik. V petdesetih letih 20. stoletja je bil MŠD Branik med največjimi športnimi društvi v Jugoslaviji.¹⁷¹

Leta 1952 je nastal osnutek društvenega znaka, na katerem sta bila ob mestnem grbu vtisnjena ime »Branik« in peterokraka zvezda kot simbol svobode. Leta 1956 je imelo društvo 16 klubov, izdajalo je tudi glasilo Mariborski šport. Upravljalo je z več objekti in prostori, z rušenjem prostorov na Pipuševi ulici pa so bili prizadeti predvsem boks, judo, sabljanje in namizni tenis. Leta 1960 je bil razpuščen NK Branik in društvo se je znašlo v težkih razmerah. Leta 1964 je na zveznih tekmovanjih nastopalo 24 klubov MŠD Branik, katerega športni dosežki so predstavljali 60 odstotkov vseh vrhunskih rezultatov na mariborskem območju. V tem času je društvo veljalo za najkakovostnejše v Sloveniji.¹⁷²

7 INOVACIJSKI DEL RAZISKOVALNE NALOGE

V tej raziskovalni nalogi je bil predstavljen zgodovinski pregled mestne četrti Koroška vrata v Mariboru. Podrobneje so bili predstavljeni razvoj imen ulic v mestni četrti, zgodovinski pregled najpomembnejših vil, pomembne ustanove, staro mestno pokopališče ter športni objekti v mestni četrti Koroška vrata v Mariboru. V teoretičnem delu je bil namen prikazati mesto kot zgodovinsko bogato mestno četrt, v kateri si moramo prizadevati za te bisere zgodovine in jih ne pozabiti. V tem poglavju bodo predstavljene ideje, ki lahko pomagajo oživiti mestno četrt in privabiti nove turiste.

Z namenom, da ne pozabimo in da ohranimo preteklost živo tudi med mlajšo generacijo, smo si zastavili naslednje naloge:

- pripraviti turistično-učno pot po mestni četrti z digitaliziranim zemljevidom, ki ga bodo lahko uporabljali učenci šol v mestni četrti, ponudili pa jo bomo tudi lokalni skupnosti;

---

¹⁷¹ Prav tam.

¹⁷² Zapis po predlogi kustosinje Simone Tripkovič iz Muzeja NO Maribor, ki je pripravljala razstavo o športu v Mariboru.

- oblikovati spominske plošče na pomembnih ulicah mestne četrti, posameznih ustanovah in vilah, ki krasijo mestno četrt ter
- zbrati ideje oživitve vil v mestni četrti, s čimer želimo obogatiti turistično ponudbo mesta Maribor.

V nadaljevanju bomo podrobneje predstavili naše ideje za popestritev in tudi oživitev mestne četrti, ki predstavlja pomemben del mesta Maribor.

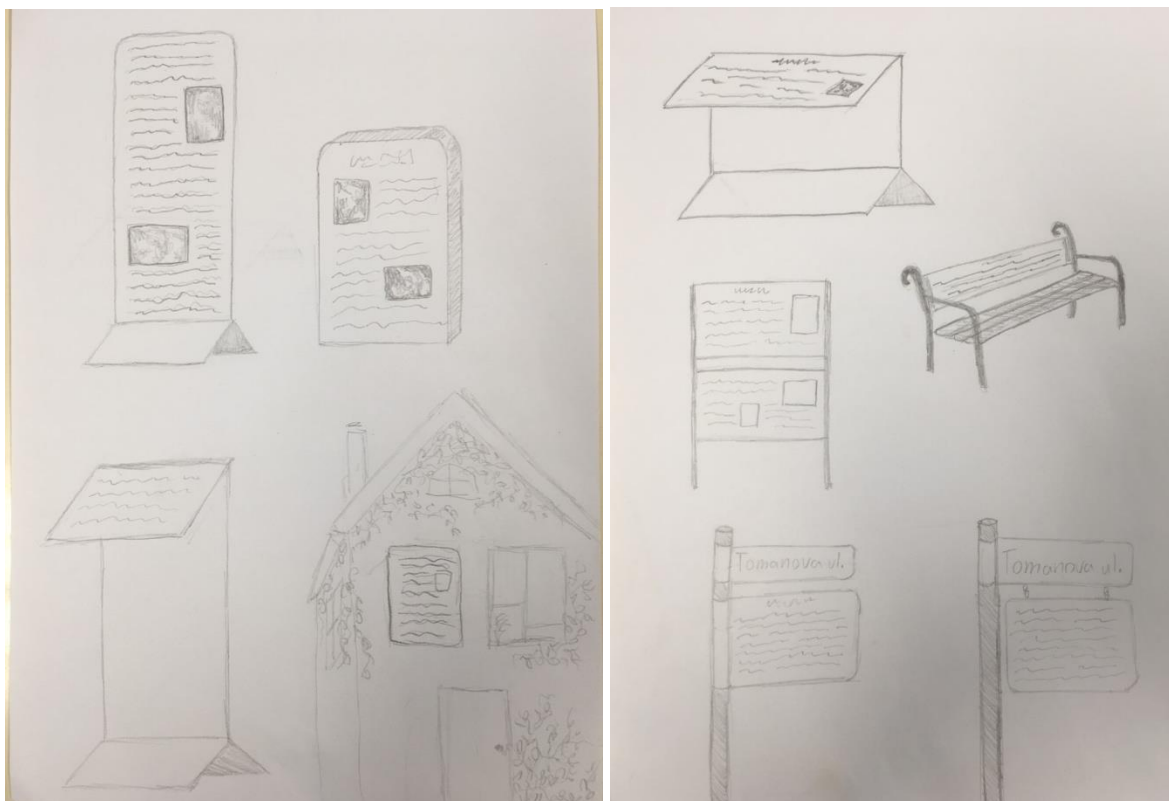
7.1 ULICE MESTNE ČETRTE

Kot je bilo že povedano v uvodu poglavja "razvoj imen ulic v mestni četrti Koroška vrata", so ulice izrednega pomena ter so dobile imena po različnih ljudeh, dogodkih ali stavbah. Imena ulic niso izbirali naključno, saj odražajo lokalno zgodovino in spominjajo na osebnosti in dogodke, ki veljajo za pomembne za lokalno skupnost. Zato lahko imena ulic štejeemo tudi kot kulturne oznake mesta in njegove zgodovine. Vsakodnevno uporabljamo imena ulic ali cest. Te nam povejo, kje stoji katera stavba ali nam povedo pot do zadanega cilja. Ko se nekam odpravimo, prečkamo veliko cest in ulic. Vse poti imajo svoja imena, ampak ali sploh vemo, po kom ali po čem se te poti imenujejo? Vemo, zakaj so imena nekaterih ulic priimki ljudi ali poimenovanja stvari, pokrajin ali česar koli? Zakaj so se odločili, da bo prav to poimenovanje pripadalo tej ulici ali cesti?

V poglavju »Razvoj imen ulic v mestni četrti Koroška vrata« smo želeli odgovoriti prav na ta vprašanja. Ker se nam zdi pomembno, da si zapomnimo in počastimo spomin na ljudi, katerih imena nosijo ulice in ceste, smo si zamislili idejo o postavitvi spominskih plošč.

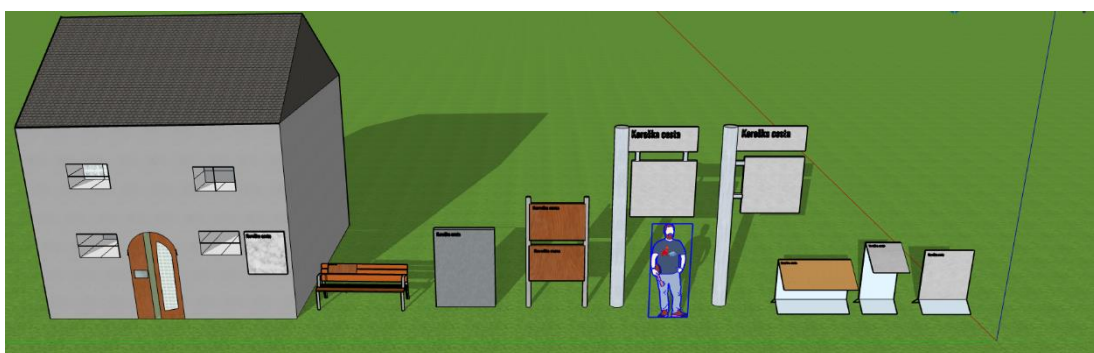
Zamislili smo si, da bi bile plošče iz kovine, lesa, umetnih materialov ali kamna. To odločitev prepuščamo mestni občini ali lokalni skupnosti, ki bi te plošče financirala. Zamislili smo si 9 različnih oblik plošč, ki jih lahko vidite na spodnjih slikah.

Najprej smo se dela lotili tako, da smo raziskali v mestu in po spletu, kako so oblikovane raznorazne spominske plošče. Nato smo prostoročno načrtali svoje ideje, kar lahko vidite na spodnji sliki.

Slika 31: Osnutek spominskih plošč.

Svoje delo smo želeli nadgraditi in ga pripraviti zanimivo za mestno občino, zato smo se spoprijeli z računalniškim programom (SketchUp 3D) in oblikovali spodnje ideje.

Slika 32: Računalniško oblikovane spominske plošče.

Plošče bi stale ob pomembnih stavbah na ulici ali na njihovem pročelju. Lahko tudi na začetku ali na koncu ulice ali pa ob znakih ulice. Predvidevamo, da postavitve plošč ne bi predstavljala velikega finančnega zalogaja za mestno občino. Prepričani smo, da bi plošče pripomogle tudi k turistični ponudbi mestne četrti in občini.

Ploščah bi bile opremljene z zapisi v več jezikih (slovenščini, angleščini in nemščini) prav tako bi bila na njih Braillova pisava (pisava za slepe), ki bi informirala tudi slepe. Zgoraj predlagane plošče bi bile tudi pomemben del učno-turistične poti, ki jo bomo predstavili v nadaljevanju.

7.2 OŽIVITEV VIL V MESTNI ČETRTEI

Pa gremo nazaj na vile, neprecenljivo zapuščino, ki jo moramo ohraniti.

Ljudje, ki so gradili naše mesto, so vedeli, zakaj ga gradijo prav tukaj, na sončni strani Alp, vedeli so, zakaj si ravno naše mesto zasluži podobo in delček njihove arhitekture. Mesto jo je dobilo, dobili smo jo ljudje, ki živimo v njem, dobil jo je turizem, ki zaradi nje gradi ponudbo in širi prepoznavnost malega mesta na svetovnem zemljevidu.

Včasih gre življenje prehitro, kar leti in si ne vzame časa za vse stvari, ki nam jih nudi. Včasih so ob nas neprecenljive vrednosti, pa ne govorimo le o materialnih, tudi o tistih stvareh, ki dejansko bogatijo naše življenje. Ob nas je toliko stvari, ki pa se nam včasih zaradi življenjskega ritma in drugih dejavnikov zdijo kar samoumevne.

Ob raziskovanju mestne četrti smo se tudi mi zamislili. Vsak dan, že leta, se vozimo in hodimo mimo teh vil, vsak dan jih vidimo, pa se nismo nikoli dobro zavzeli za njih. A zdaj, ko jih poznamo, ko poznamo njihovo zgodbo, nanje gledamo popolnoma drugače. Začeli smo jih ceniti, njih in ljudi, ki so jih ustvarili.

Zgodovina ni le preteklost, je nauk in povod za prihodnost. Velikokrat je ona tista, ki nam pokaže pravo pot. Ne ponavljajmo starih napak!

Ne smemo pozabiti na ljudi, ki so krojili našo sedanost, morali bi obujati spomine nanje in jih ceniti. Fritz Friedriger, Max Czeike, Ivo Spinčič, Jože Jelenc, Vladimir Šlajmer, Rado Kregar, Viktor Accetto, Milan Černigoj, Adolf Baltzer, vsi ti arhitekti so se iz dneva v dan trudili za ugleden in lep izgled naše četrti. Pa se jih še spominjamo? Jih sploh kdo še pozna? Danes nekatera izmed njihovih del propadajo in s tem delček dediščine, ki so nam jo predale prejšnje generacije pada v pozabo.

Od tod tudi ideja o postavitvi spominskih plošč, o ustanovitvi muzeja in o obnovitvi vil. Seveda razumemo, da gre predvsem pri obnovitvi vil za velik finančni zalogaj, ki za

zdaj še ni vključen v občinski proračun. Prav tako se zavedamo, da je veliko teh vil tudi v zasebni lasti in imajo bivalni namen.

Kljub temu pa smo opazili, da nekatere vile v mestni četrti propadajo. Menimo, da je velika škoda zapustiti vile, kajti vsi vemo, kaj se zgodi, ko stavba res propade. Prišli bodo ljudje, mogoče jih ne bo zanimala propadajoča, takrat za njih povsem ničvredna, stara vila, ki se ruši sama vase. Morda jim bo vseč le zemljišče. Ampak večina vil je le zaščitene kot kulturna dediščina. Pri gradnji se lahko hitro nekaj po naključju ali celo namenoma zalomi in vila tako ni več primerna za obnovo; sledi rušenje. Tako je del zapuščine MČ Koroška vrata, ki nam jo je predala preteklost, izgubljena. In zdaj je skrajni čas, da to preprečimo.

Nekatere izmed opisanih vil so že bile prenovljene in sedaj sijajo v popolnoma novi luči, v nekaterih danes živijo ljudje, v nekaterih so poslovni prostori, spet v tretjih so različne državne ustanove in vrtec. Kot že vemo, je v načrtu že obnova Langerjeve vile. V njej je nekoč bila restavracija, v katero so Mariborčani radi zahajali, sedaj je v načrtu kavarna; prepričani smo, da bodo tudi zdaj.

A še vedno ostaja ena vila, in sicer vila, ki jo je sam arhitekt Friedriger načrtoval zase in za svojo družino. Njene stene imajo spomin, hranijo zgodbe, ki bi jih bilo škoda zavreči. Friedriger je za naše mesto storil veliko, prav bi bilo, da mu sedaj, čeprav starih napak ne moremo popraviti, vrnemo vsaj nekaj. Vrnimo njegovi vili pravi sijaj in ugled, kakršnega je imela v času po izgradnji.

V povezavi z ohranitvijo arhitekture in spomina na arhitekta imamo predlog za Mestno občino Maribor. Zavedamo, da so za to potrebne finance in da bi ta denar občina lahko uporabila za kaj drugega, a vseeno vsaj enkrat pomislimo na dediščino, ki jo bomo zavrgli, če sedaj ne bomo ukrepali.

Opazili smo, da je vila Transilvanija naprodaj. Mestni občini predlagamo, da objekt kupi in v njem ustvari muzej, v katerem bi lahko počastili arhitekturni razvoj mesta Maribor, delo arhitektov, ki so krojili izgled našega mesta, hkrati pa ohrani vilo.

V raziskovalni nalogi so bili predstavljeni arhitekti, ki so delovali na območju naše mestne četrti in zato si vsi ti arhitekti zaslužijo del muzeja. Prav poseben del muzeja pa bi bil namenjen Fritzu Friedrigerju. Vsebinsko, ki bi jo radi predstavil v muzeju smo razdelili na štiri ključne dele. V prvem bi bile skozi oči arhitekture predstavljene

najpomembnejše stavbe in značilnosti gradnje na območju Maribora, v drugem njegova celotna gradbena podoba skozi čas, v tretjem pa arhitekti. Glede na to, da pa spodbujamo ohranitev arhitekture, seveda spodbujamo tudi njen napredek in razvoj. Poseben prostor, imenovan idejni prostor, torej četrti del muzeja, bi bil tako namenjen razstavam, ki bi jih lahko prirejali nadobudni arhitekti. Tako bi se uveljavljali v svojem poklicu ter s tem širili svojo prepoznavnost. Muzej bi lahko občina vzpostavila v sodelovanju s Fakulteto za arhitekturo v Mariboru, ki mimogrede tudi sama domuje v stavbi, ki jo je načrtoval Friedriger.

V bistvu imamo vse »servirano na pladnju«, vila je naprodaj, podatkov za muzej je kar nekaj, veliko ljudi bi bilo srečnih, če v četrti ne bi imeli ruševine, prav tako je arhitektura iz preteklih časov vedno bolj cenjena. Tako, da so edina ovira v tej zgodbi finance, a vendar se tudi v Mariboru vedno bolj obnavljajo stare stavbe, zato smo mnenja in pa predvsem upamo, da se bo prostor v proračunu našel tudi za vilo Transilvanijo.

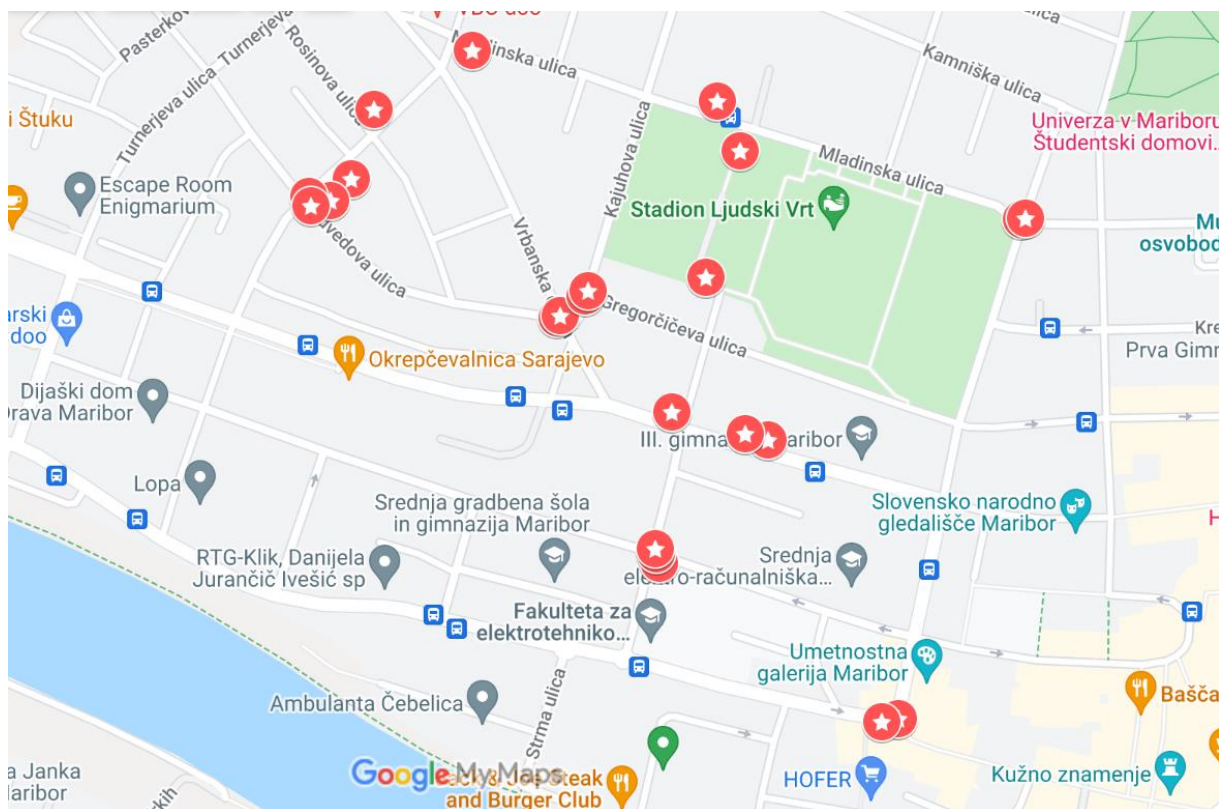
Muzej bi močno pripomogel k ohranitvi spomina na arhitekto, vilo bi ohranili in ji vrnili zaslužen sijaj. Z njim pa ne bi le obujali spomina temveč dajali nove priložnosti tudi mladim arhitektom.

Vile, ki so bile predstavljene v raziskovalni nalogi, so prav tako del učno-turistične poti, ki bo predstavljena v naslednjem poglavju.

7.3 UČNO-TURISTIČNA POT

Javnost želimo seznaniti z zgodovino mestne četrti in njenim pomenom za prebivalce, za otroke, ki bodo danes pridobljeno znanje širili med naslednje generacije in za samo ohranitev te kot take, ki jo poznamo danes in kot so jo poznale prejšnje generacije.

Naš namen ni le predstavljati dolgih in težko razumljivih zgodovinskih, mlajšim nerazumljivih virov, temveč zgodovino in zanimivosti mestne četrti na pravi način približati ljudem in otrokom. Zato smo ustvarili učno turistično pot, ki bi morda lahko nekega dne postala pravi, vedno in vsakemu dosegljiv turistični vodnik po naši mestni četrti.

Slika 33: Učno-turistična pot po mestni četrti Koroška vrata.¹⁷³

Učna pot zajema pomembne ulice, stavbe, vile in ustanove, delujoče do leta 1945. Seveda si želimo, da bi v pot vključili ustanove, ki so delovale tudi po tej letnici, vendar bi bilo to za to raziskovalno nalogo preveč gradiva. Časovno smo se omejili, a mislimo, da s tem naša učno-turistična pot ni manj bogata.

Zamislili smo si dve učno-turistični poti. Prva je namenjena ulicam mestne četrti in njenim pomembnim zgradbam, ki smo jih opisali v nalogi. Druga pot je namenjena športnim objektom in Ljudskemu vrtu.

V šolskem letu 2021/22 smo učno pot, ki je vodila po Ljudskem vrtu, že izvedli. Pripravili smo jo v sodelovanju s športnim društvom Branik na »Festivalu športa«. Po učni poti smo popeljali učence nekaterih mariborskih šol. V načrtu imamo tudi predstavitev nove – razširjene učno-turistične poti, in sicer mlajšim učencem osnovne šole Prežihovega Voranca.

¹⁷³ Oblikovana učno-turistična pot v aplikaciji Google My maps.

Načrt po prvi učno-turistični poti, ki jo bomo izpeljali na osnovni šoli, ki se nahaja v mestni četrti Koroška vrata, je zasnovan medpredmetno (zgodovina, lokalna zgodovina, šport - orientacija). Učno-turistična pot je zasnovana tako, da bodo učenci 4. in 5. razredov lahko v manjših skupinah raziskali lokalno preteklost. Več o podrobnem poteku učne poti pa je predstavljeno v nadaljevanju.

Začetno točko naše poti predstavlja osnovna šola Prežihovega Voranca Maribor, ki je tudi sama močno prispevala k zgodovini mestne četrti. Pot bomo nadaljevali v zamišljenem krogu. Od šole se navzdol, v smeri Drave, spustimo po Prežihovi ulici mimo Baroničine hiše, ki predstavlja eno od naših postaj, do naslednje postaje, Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko Maribor (FERI). Nato se po Koroški cesti, ki je seveda primerno svojemu pomenu pri nastanku Maribora vključena v učno pot, podamo do Vodnikovega trga. Pot nadaljujemo po Strossmayerjevi ul. vse do Mladinske ulice, kjer se nahajajo naše naslednje postaje. Na tej ulici nekaj pozornosti posvetimo spomeniku padlih športnikov med drugo svetovno vojno, zahodni tribuni ter Ljudskemu vrtu in nato pot nadaljujemo mimo znamenitih vil Langer in Transilvanija. Po Kosarjevi ul. se odpravimo mimo treh vil, ki si jih pobližje ogledamo in spoznamo, nato pa pot po Medvedovi ul. nadaljujemo do Vrbanske ceste in obe nekoliko podrobneje spoznamo. Mimo Kajuhove ul. gremo po Gregorčičevi ul. do spomenika Josipa Primožiča - Toša pri športnem objektu Lukna in sklenemo krog nazaj do osnovne šole in naše zadnje postaje, III. gimnazije Maribor, nekdanjega učiteljišča.

Učence bomo po poti vodili starejši učenci osnovne šole Prežihovega Voranca, ki smo prispevali k vzpostavitvi učne poti. V primeru, da vsi nimajo mobilnih telefonov in s tem dostopa do naše interaktivne učno turistične poti, jim bodo na voljo šolske tablice. V pomoč jim bomo tudi učenci, torej vodniki, ki jim bomo na različne načine, morda se tudi oblečemo v kakšnega arhitekta tistega časa, pot skušali dodatno popestriti. Čakali jih bomo na vsaki postaji in z njimi podelili še kakšno zanimivost. Da bo delo še nekoliko bolj pestro in razgibano, bo pripravljen tudi učni list z zanimivimi nalogami o takratnem življenju ljudi in povezovanju tega z današnjim. Z vsemi temi aktivnostmi ne bomo le prenašali znanja o pomenu mestne četrti, ampak bomo mlajšim omogočili tudi razvijanje njihovih kreativnih in orientacijskih sposobnosti.

Pot ne bo zastavljena le na interaktivnem zemljevidu. V primeru, da se občina odloči za postavitev spominskih plošč, bomo na te dodali tudi QR kode, kjer bodo lahko učenci, pa tudi mimoidoči, dostopali do raznoraznega zanimivega slikovnega gradiva in dodatnih podatkov o četrti.

Naša učna pot združuje znanja iz različnih področij in tako mlajše izpopolnjuje iz več strani. Vse pridobljeno znanje jim bo pomagalo in podkrepilo tudi njihovo delo in aktivnost pri šolskih predmetih.

V področje športa vključujemo orientacijo, v predmetu likovna umetnost razvijanje likovnih sposobnosti z risanjem idej o morebitnih dodatnih inovacijah in drugih nalogah, povezanih z likovnim ustvarjanjem. S predmetom družba, ki je v bistvu le podlaga za nadaljnje izobraževanje na področju zgodovine in geografije, pa prispevamo k njihovem razumevanju preteklosti in območja mesta Maribor.

Učni poti bosta miselnost o pomenu kulturne dediščine in pomembnih imen zgodovine širili med najmlajše, kar je pomembno saj bodo ti svoje znanje v prihodnje lahko uporabili in ga širili med naslednje generacije. Naša velika želja in namen pa je predvsem, da mlajše generacije pričnejo ceniti svojo lokalno zgodovino, ki predstavlja temelj sedanosti.

8 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Z ohranitvijo Mestne četrti Koroška vrata dajemo svoj prispevek k trajnostnemu razvoju četrti. S tem kažemo odnos do naše kulturne dediščine, izkazujemo spoštovanje do ustvarjalcev le-te in jo hkrati prenašamo naprej. Prejšnje generacije nam kulturne dediščine niso le predale, temveč tudi zaupale. Če jo želimo tudi mi predati naprej, jo moramo skrbno negovati. To počnemo na vključujoč, transparenten in etičen način, upoštevajoč različne poglede in interese. To je obenem naša dolžnost in naša družbena odgovornost. Če nam spodleti, ne bomo zgolj pozabili na ljudi, ki so krojili našo sedanost in katerih imena nosijo današnje ulice in ceste, ampak bomo z rušitvijo vil dovolili, da v pozabo potonejo tudi številne zgodbe, ki so zaznamovale naše mesto. Zato predlagamo muzej, spominske table in učno turistično pot, da ohranimo, osveščamo in spodbujamo k razvoju in ohranitvi naše dediščine. Pri svojem delu smo se povezali z več institucijami in organizacijami, ki so nam pomagale razkriti življenje

v mestni četrti Koroška vrata ter z institucijami, za katere si prizadevamo, da to vedenje ohranijo in vestno skrbijo za bogato dediščino tega dela mesta tudi v prihodnje. Svoje poslanstvo smo že pričeli uresničevati v sodelovanju s športnim društvom Branik, ki nam je omogočil predstavitev krajše učno turistične poti po Ljudskem vrtu, učencem mariborskih osnovnih šol.

Moto našega dela je pridobivati izkušnje skozi preučevanje preteklosti in tako vplivati na prihodnost in ohranjanje kulturne dediščine.

Naša raziskovalna naloga je družbeno odgovorna. Mi smo tisti, ki k družbeni odgovornosti pozivamo lokalno prebivalstvo in jih želimo z različnimi inovacijami k temu vzpodbuditi. Z ciljem, da se naša miselnost in predlogi razširijo in uresničijo bomo to raziskovalno nalogo posredovali tudi županu mestne občine Maribor.

Vemo, da je družbena odgovornost nujno potrebna za trajnostni razvoj. Stavbna dediščina, ohranitev ulic in spomin na ljudi, ki so jih zaznamovali, so naša odgovornost. Če nam spodleti, bo to naša krivda! Torej bodimo odgovorni in ohranimo dediščino, ki nam je bila zaupana.

9 ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi z naslovom Preteklost mestne četrti Koroška vrata smo obravnavali zgodovinski pregled mestne četrti Koroška vrata, razvoj imena ulic v mestni četrti Koroška vrata (kako so imena nastala, zakaj so izbrali ta imena in kako so se poimenovanja spremenila), vile mestne četrti Koroška vrata (kdo so bili arhitekti, kratek opis arhitekture in kakšna usoda jih je doletela), pomembne ustanove ter predloge o obnovitvi vil, postavitve plošč ter učno pot.

Menimo, da je spoznavanje zgodovine mestne četrti, kulturnih spomenikov in spominjane posameznikov, katerih ulice in ceste danes nosijo njihova imena, pomembno za poznavanje lokalne zgodovine. Zato je namen naše naloge to spoznavanje in ohranjanje spominov predstaviti vsem, ki so tega željni.

Zavedamo se, da smo se z nalogo dotaknili le delčka preteklosti mestne četrti ter da je še mnogo informacij, ki bi jih lahko vključili v raziskovalno nalogo. Med našim

raziskovanjem smo ugotovili, da smo se dotaknili površja preteklosti mestne četrti Koroška vrata in da je pred nami še veliko raziskovanja in dela. Zato podajamo predlog o dopolnitvi naše naloge, v kateri bi naslednje generacije v eni ali več nalogah zavzele še ostale zgodovinsko pomembne ustanove ali druge stvari, ki jih v naši nalogi nismo uspeli zajeti.

10 LITERATURA IN VIRI

Travner, V. (1936). Pokopališča v Mariboru. *Kronika slovenskih mest, letnik 3, številka 3, str. 215 - 218*. Pridobljeno s <http://www.dlib.si>.

Ditmajer, Nina (2018). Frančiškanska knjižnica in knjižnica šolskih sester v Mariboru. *Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 89 = n. v. 54, številka 3, str. 169-192*. Pridobljeno s <http://www.dlib.si>.

Fras, M. (2013). *Mariborski župan dr. Alojzij Juvan in njegov čas*. Maribor: EPOS.

Jesenšek, M. (2018). Margareta Puhar in slovenski (učni) jezik. *Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 89 = n. v. 54, številka 3, str. 91-114*. Pridobljeno s <http://www.dlib.si>.

Radovanovič, S. (2005). *Mariborske ulice*. Maribor: Kapital.

Premrov, I. (1974) Arhitektura devetnajstega stoletja v Mariboru. *Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik XLV, št. 2, str. 341- 380*. Pridobljeno s <https://sistory.si/11686/7428>.

Perše, M., Premk, A, in Zanoški, N. (2013) Gradbena dejavnost Fritza Friedrigerja in Maksa Czeikeja v Mariboru. *Zbornik za umetnostno zgodovino (Nova vrsta) letnik 49, številka 49, str. 201-230, 279*. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-RVMPAEKB>.

Prelomnice v zgodovini Maribora, pridobljeno s <https://www.maribor.si/povezava.aspx?pid=3792>.

Razglednica, pridobljena <https://i0.wp.com/homocumolat.com/wp-content/uploads/2018/07/iz-kalvarije-33.jpg?fit=1555%2C1006&ssl=1>.

Razglednica, pridobljena <https://i0.wp.com/homocumolat.com/wpcontent/uploads/2018/07/kalvarija67.jpg?fit=1072%2C678&ssl=1>.

Predstavitev mestne četrti, pridobljeno s <https://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=1703>.

Gospa sveta, pridobljeno <https://www.burger.si/Austria/Koroska/MariaSaal/GospaSveta.html>.

Dokumentarni film: Pozabljeni Slovenci: Friedriger&Czeike.

Vila Transilvanija. Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-transilvanija-17/>.

Vila Transilvanija. Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-transilvanija>.

Vila Transilvanija. Pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-transilvanija-17/>.

Relief z alegorijo Arhitekture. Pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-transilvanija>.

[Fran/iskanje/secesija](#).

Stara baronica zdaj sile, pridobljeno s [Stara baronica zdaj sije kot mladenka - Ambienti \(tvambienti.si\)](#).

Baroničina hiša, pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/baronicina-hisa-11/>.

Baroničina hiša, pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/baronicina-hisa>.

Vila v Mladinski ulici, pridobljeno s <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/vila-v-mladinski-ulici-36/>.

Vila Langer, pridobljeno s <http://www.mariborart.si/spomenik/-/article-display/vila-langer>.

Šolske sestre v Mariboru (18.02.1926). *Slovenski gospodar, letnik 60, številka 7*. Pridobljeno s <http://www.dlib.si>.

[Umetnostnozgodovinski vodnik po pokopališču Pobrežje \(ar-tour.com\)](#).

PRILOGA

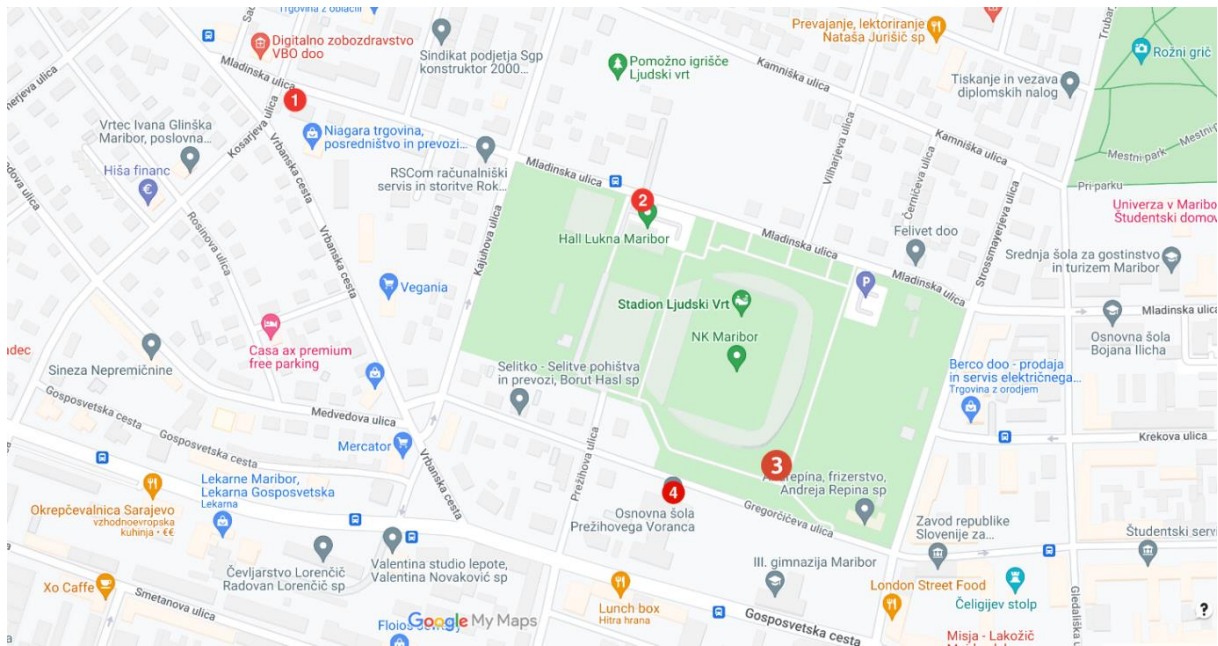
PRETEKLOST MESTNE ČETRTE KOROŠKA VRATA

POPOTOVANJE V ČASU

Pozdravljeni otroci,

ravnokar je zapihal močen vihar, ki nas je odnesel v preteklost, postali smo raziskovalci. Mimo nas je ravnokar prišel moški, s strogim pogledom, brki in okroglimi očali. Pravi, da je zgradil zelo zanimivo hišo, a je pozabil kje, mi jo moramo raziskati in poiskati. Dal nam je en namig. Pravi, da se moramo do vile odpraviti po Gosposvetski ulici, nato pa Vrbanski cesti. Poiščite jo na zemljevidu, pri iskanju vile pa si lahko pomagate tudi s spodnjimi slikicami.

Čestitke, našli smo skrivnostno vilo! Sedaj vam lahko izdam njeno ime. Imenuje se Transilvanija. Brkati gospod želi izvedeti ulici na katerih se nahaja vila. Poišči njuna imena.

Vila Transilvanija se nahaja na _____

Pomisli kaj ti je všeč na vili in to nariši.

Brkati gospod se je zelo potrudil, da je zgradil tako lepo vilo, misliš, da je prav da sedaj propada in se ruši?

Tako sedaj , ko smo rešili to uganko nam je brkati gospod postavil še tri nove. Poiskati moramo zanimiv spomenik, ki je na spodnji sliki. Na zemljevidu se nahaja na točki 2.

Bravo raziskovalci, ponovno smo prispeli na cilj!

Kaj vidite na spomeniku?

Komu mislite, da je namenjen?

Sedaj poskusite narisati spomenik, kakršnega bi v namenili športnikom.

Pred katerim objektom se nahajamo zdaj?

Brkati gospod bi se rad ukvarjal s športom. Odpravite se do točke 3 in mu svetujte s katerim športi se lahko tukaj sreča.

Mislím, da smo močno pomagali brkatemu gospodu, sedaj se bo lahko bolje znašel v našem mestu. Čas je da nas vihar odnese nazaj v sedanjost.

Čaka nas še zadnja naloga. Nahajamo se na postaji 4- Osnovna šola Prežihovega Voranca Maribor, ki jo obiskujete. Ker smo potovali po preteklosti sedaj veste kako izgledajo stare stavbe.

Na sliki z rdečo barvo označite kateri del šole je star in z zeleno kateri je novejši. Če veste kje približno se nahaja vaš razred označite tudi to.

